

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Alleen omdat ik een Van Hall ben : Gijs van Hall 1904-1977
Wolthekker, D.

Citation

Wolthekker, D. (2017, June 6). *Alleen omdat ik een Van Hall ben : Gijs van Hall 1904-1977*. Uitgeverij Balans, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/49505>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/49505>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/49505> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Wolthekker, Dirk

Title: Alleen omdat ik een Van Hall ben : Gijs van Hall 1904-1977

Issue Date: 2017-06-06

NOTEN

INLEIDING

- 1 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 2 'Ja, Barbertje moet hangen', *Het Vrije Volk*, 09-05-1967.
- 3 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 4 Over de financiering van het verzet en het (korte) leven van Walraven van Hall zijn verschillende publicaties verschenen, waaronder Sanders, *Het Nationaal Steun Fonds* en Schaap, *Walraven van Hall*. Daarnaast vele artikelen in dag- en weekbladen.
- 5 'Voor u mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 6 'Mr. G. van Hall burgemeester van Amsterdam', *De Tijd*, 02-01-1957.
- 7 'Burgemeester', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 8 Fontijn, *Broeders*, 18.
- 9 Renders, 'Privé in de politieke biografie', in: Renders en Voerman (red.), *Privé*, 9.
- 10 Dresden, *Over de biografie*, 132.
- 11 Fontijn, *Broeders*, 53.
- 12 Romein, *De biografie*, 160-161.
- 13 Uitzonderingen zijn bijvoorbeeld burgemeester Antonie Röell (1910-1915), die als burgemeester van Leeuwarden via Arnhem naar Amsterdam trok en zodoende schertsend 'bourgmestre de carrière' werd genoemd. Zie ook: Haan, 'Bourgmestre de carrière', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 113. Sjoerd Vening Meinesz was voorafgaand aan Amsterdam burgemeester van Rotterdam. Zie ook: Los, 'De rechtvaardige Sjoerd Vening Meinesz', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 85.
- 14 Kaal, *Het hoofd van de stad*, 17.
- 15 Het gaat om de publicaties Polak en Van Herwijnen, *Wim Polak. Amsterdammer en sociaaldemocraat* en Van Thijn, *BM*.
- 16 Logtenberg en Wiegman, *Job Cohen*.
- 17 Rijken, *Van der Laan*.
- 18 Van Hall, *Ervaringen*, 5.
- 19 Te Velde, 'Van Thorbecke tot Den Uyl', in: Pels en Te Velde, *Politieke stijl*, 163. Zie ook: Aerts, *De politiek van de katholieke vrouwenemancipatie*, 21-51.

- 20 Van Hall, *Ervaringen*, 156.
- 21 Te Velde, 'Van Thorbecke tot Den Uyl', in: Pels en Te Velde, *Politieke stijl*, 164.
- 22 Stadsarchief Amsterdam (verder SAA), archief Van Hall (verder: 382), inv. nr. 398: brief Emma Nijhoff aan Gijs van Hall, 22-12-1927.
- 23 Mulisch, *De rattenkoning*, 87.
- 24 Mulisch, *De rattenkoning*, 147.
- 25 Daalder, 'Leiding en lijdelijkheid in de Nederlandse politiek', in: Daalder, *Van oude en nieuwe regenten*, 16-17.
- 26 Te Velde, *Regentenmentaliteit. Hoe Nederlands is politiek in Nederland?*
- 27 Te Velde, *Van regentenmentaliteit tot populisme*, 38-39.
- 28 Te Velde, *Van regentenmentaliteit tot populisme*, 29.
- 29 Te Velde, *Van regentenmentaliteit tot populisme*, 50.
- 30 Volgens de Wet op de adelom (1994) kan verheffing in de adelstand slechts plaatsvinden bij Koninklijk Besluit en kan de verheffing alleen plaatsvinden ten aanzien van leden van het Koninklijk Huis en van voormalige leden daarvan binnen drie maanden na verlies van het lidmaatschap van dat Huis.
- 31 Zie http://194.171.109.12/download/cbg_nl_patriciaat_2013_03.pdf *website geraadpleegd 04-10-2016*.
- 32 Fennema, *Nederlandse elites*, 60.
- 33 Schmidt, *Om de eer*, 86.
- 34 In Noord-Nederland staat het waterschap Aa en Hunze in 2016 onder leiding van dijkgraaf Alfred van Hall, de kleinzoon van Jan van Hall en daarmee een achterneef van Gijs. Maar de tijd dat het openbaar bestuur, en dus ook de waterschappen, werden geleid door notabele heren van rang en stand, is voorbij, zegt hij. 'De dijkgraaf was vroeger een heer van stand die op maandagmorgen langs kwam voor een bespreking en op vrijdagmiddag de stukken tekende. Dat is veranderd. Ik krijg weerwoord. Van goeie, betrouwbare, stabiele, op de toekomst gerichte bestuurders.' Zie ook: digitale versie *NRC Handelsblad* in *NRC Reader*, <http://www.nrcreader.nl/artikel/8400/deze-parel-moet-je-koesteren> *website geraadpleegd 31-01-2016*.
- 35 *Nederland's Patriciaat*, 1975 (Den Haag, 1975).
- 36 Bourdieu heeft deze theorie neergelegd in zijn in 1979 verschenen werk *La distinction. Critique social du jugement*.
- 37 Fennema, *Nederlandse elites*, 9.
- 38 Van Vonderen, *Deftig en ondernemend*.
- 39 De Vries, *Electoraat en elite*, 138.
- 40 Hofland, *Leden van de Raad*.
- 41 Couperus, *De machinerie*, 74-89.
- 42 Hendriks (e. a.), *Majesteitelijk en magistratelijk*, 133.
- 43 De genealogie van de familie Van Hall is verschillende malen opgenomen in de reeks *Nederland's Patriciaat* van het CBG. De jaargangen 2 (1911) en 24 (1938) bevatten korte stamreeksen van de familie. Jaargang 61 bevat de meest uitgebreide stamreeks van de familie, inclusief een aantal inmiddels uitgestorven takken, waarvan de nalatenschap zich ook in dit archief bevindt. Zie *Nederland's Patriciaat* 61 (1975), 102-145.
- 44 Het Van Hall-archief bevat ook een deel van de archieven van de aanverwante families Boissevain, Funke en Nijhoff.

- 45 Schmidt, *Om de eer*, 15.
- 46 Kuiper, 'Aristocraten contra burgers', in: Aerts en Te Velde, *De stijl*, 193.
- 47 Inleiding op de inventaris van het Van Hall-archief, SAA (382).
- 48 De autobiografische geschriften van Maurits Cornelis van Hall in: SAA (382), inv. nr. 15. Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van de in 1867 door Th. Jorissen bewerkte versie, verschenen onder de titel *Herinneringen van Mr. Maurits Cornelis van Hall, 1787-1815*, elektronische versie via http://www.dbnl.org/arch/haloo3herro1_01/pag/haloo3herro1_01.pdf website geraadpleegd 08-11-2016.
- 49 SAA (382), inv. nr. 800: inhoudsopgave van het archief Van Hall door Deanna van Hall, met oude inventarislijsten.
- 50 Opvallend is dat familiegevoel en historiezucht ook onder de jongste generatie Van Hall nog steeds bestaan. De Facebook-pagina is toegankelijk 'for all family members called Van Hall, or whose mother is or was Van Hall. Or those that were brave enough to marry a Van Hall'. De Facebook-groep heeft 75 leden, zie: <https://www.facebook.com/groups/204650636292397/?fref=ts> website geraadpleegd 06-11-2016. Op de achtergrondfoto van de homepage staan jonge leden van de familie afgebeeld, uitgedost met schild en zwaard en hertenkoppen en -geweien uit het patriciaatswapen van de Van Halls, zoals dat werd opgenomen in de *Amsterdamse Wapenkaart 1901*. Het familiewapen is opgenomen in de Heraldische Databank van het Centraal Bureau voor Genealogie, zie: http://www.heraldischedatabank.nl/databank/indeling/detail/start/1?q_searchfield=Van+Hall website geraadpleegd 30-01-2016.
- 51 'De tragiek van een door iedereen belazerde man', *Trouw*, 13-02-1998.
- 52 Van Hall, *Drie eeuwen*, 112.
- 53 SAA (382), inv. nr. 399: brief van Aat van Hall aan Gijs en Emma van Hall, 01-11-1940.
- 54 Er zijn bijna twintig inventarisnummers met kasboeken van huishoudelijke uitgaven (per week en per soort over 45 jaar) van Gijs en Emma van Hall: SAA (382), inv. nrs. 479-497.
- 55 SAA (382), inv. nr. 214: foto's van Maurits Cornelis van Hall en Debora Cremer Eindhoven en hun kinderen.
- 56 SAA (382), inv. nr. 409: kerstkaarten.
- 57 SAA (382), inv. nr. 414: brieven en recensies naar aanleiding van *Ervaringen van een Amsterdammer*.
- 58 SAA (382), inv. nr. 614: krantenknipsels betreffende de benoeming van Gijs van Hall.

HOOFDSTUK 1

- 1 Aerts, 'De eischen des tijds', in: Aerts en De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel III*, 309.
- 2 Van Vonderen, *Deftig en ondernemend*, 7
- 3 Schmidt, *Om de eer*, 94.
- 4 Aerts, 'De eischen des tijds', in: Aerts en De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel III*, 313.
- 5 Het gaat onder meer om de publicaties *Een weduwe aan de Amsterdamse beurs*.

- Borski-saga 1765-1960* (Groningen, 1973), *Als vorsten. Portretten van 18de-eeuwse* (Haarlem, 1967) en *Late regenten* (Haarlem, 1962). Genoemd citaat komt uit F. J. E. van Lennep, 'Het Casino 1816-1934', in: *Jaarboek van het Genootschap Amstelodanum* 56 (1964), 167.
- 6 Geciteerd in Hell, 'De oude geuzen', in: Frijhoff en Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11-1*, 256.
 - 7 M. Hell, 'De oude geuzen', in: Frijhoff en Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11a*, 255.
 - 8 Duijvendak en De Jong, *Eliteonderzoek*, 19.
 - 9 Uitzonderingen waren mogelijk; leden van de vroedschap konden bijvoorbeeld uit de vroedschap worden gezet bij geconstateerde krankzinnigheid of faillissement.
 - 10 Hell, 'De oude geuzen', in: Frijhoff en Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11-1*, 247.
 - 11 Duijvendak en De Jong, *Eliteonderzoek*, 17.
 - 12 Hell, 'De oude geuzen', in: Frijhoff en Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11-1*, 242-245.
 - 13 Duijvendak en De Jong, *Eliteonderzoek*, 17.
 - 14 Elias, *De vroedschap*, deel 1, x1-x11.
 - 15 Elias, *De vroedschap*, deel 1, x111.
 - 16 Hell, 'De oude geuzen', in: Frijhoff en Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11-1*, 259.
 - 17 Elias, *De vroedschap*, deel 1, cXL.
 - 18 Hofland, *Leden van de Raad*, 20-21.
 - 19 Hofland, *Leden van de Raad*, 36.
 - 20 Zie voor korte levensberichten van de negentiende-eeuwse Amsterdamse burgemeesters na 1850: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*.
 - 21 *Asmodée*, 25-10-1854.
 - 22 Van Tijn, *Twintig jaren*, 278.
 - 23 Bruin, *Een herenwereld*, 14-15.
 - 24 Quack, *Herinneringen*, 405-406.
 - 25 Moes, *Onder aristocraten*, 46-48.
 - 26 Valkenburg, 'Adelsbeleid sedert 1813', in: Beelaerts van Blokland (red.), *De Hoge Raad van Adel*, 55.
 - 27 Valkenburg, 'Adelsbeleid sedert 1813', in: Beelaerts van Blokland (red.), *De Hoge Raad van Adel*, 69.
 - 28 Van Hall, *Drie eeuwen*, 8.
 - 29 Bruin, *Een herenwereld*, 32.
 - 30 Bruin, *Een herenwereld*, 36.
 - 31 Bruin noemt onder meer de 'wapenloze' handelsgeslachten De Clercq, Van Marwijk Kooy en Van Vlissingen.
 - 32 Het gaat hier om het driedelige boek van A. A. Vorsterman van Oyen, *Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche Familiën met genealogische en heraldische aanteekeningen* (Den Haag, 1885).
 - 33 Woelderink, 'De teboekstelling', in: Aerts, De Jong en Te Velde (red.), *Het persoonlijke is politiek*, 67.

- 34 Van Hall, *Drie eeuwen*, appendix.
- 35 Te Velde, 'Charles Boissevain, koopman in nieuws', in: Beliën, Bossenbroek en Setten (red.), *In de vaart der volken*, 139.
- 36 http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn3/hallfa_website_geraadpleegd15-10-2015.
- 37 http://www.parlement.com/id/vgo9llldklyf/m_c_van_hall_website_geraadpleegd15-10-2015.
- 38 Montijn, *Leven op stand*, 20-21.
- 39 Montijn, *Hooggeboren*, 21-22.
- 40 Te Velde, 'Herenstijl en burgerzin', in: Aerts en Te Velde (red.), *De stijl van de burger*, 171-172.
- 41 Elias, *De vroedschap*, deel 1, LXXXII.
- 42 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 45.
- 43 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 27.
- 44 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 46.

HOOFDSTUK 2

- 1 Van Hall, *Drie eeuwen*, 74. Zie ook http://www.parlement.com/id/vgo9llldklyf/m_c_van_hall_website_geraadpleegd18-09-2016.
- 2 'Mr. Maurits Cornelis van Hall', *Algemeen Handelsblad*, 21-12-1900.
- 3 Van Hall, *Drie eeuwen*, 66-67.
- 4 Historische valuta omrekeningcalculator IISG, zie http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php_website_geraadpleegd15-09-2016.
- 5 Van Hall, *Drie eeuwen*, 73.
- 6 SAA (30272), inv.nr. 17: opgaaf der kiezers te Amsterdam 1896.
- 7 Aerts, 'Het verval, de verkrotting', in: Aerts en De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam deel 111*, 17-25.
- 8 SAA (382), inv.nr. 299: artikelen over de huizen Herengracht 475 en Keizersgracht 327.
- 9 Historische valuta omrekeningcalculator IISG, zie http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php_website_geraadpleegd15-09-2016.
- 10 'Het huis Herengracht 475', *Ons Amsterdam (1967)*, 131.
- 11 SAA (382), inv.nr. 217: stukken betreffende de nalatenschap van Maurits Cornelis van Hall, 1900-1904.
- 12 Historische valuta omrekeningcalculator IISG, zie http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php_website_geraadpleegd15-09-2016.
- 13 Van Hall, *Drie eeuwen*, 73.
- 14 Adriaanse, *Het huis aan de bocht*, 34.
- 15 SAA (382), inv.nr. 218: uittreksels uit het testament van Debora van Hall-Cremer Eindhoven.
- 16 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 46.
- 17 Het pand werd in 1916 afgebroken. Zie: <http://www.amsterdamsegrachten->

- huizen.info/grachten/hge/hge200/hgo4124/?tx_sbtabs_pi1[tab]=1 website geraadpleegd 05-09-2015.
- 18 Boissevain, *Mijn leven*, 8.
- 19 Na enige jaren verhuisde zij met haar ouders naar de Kloveniersburgwal 74.
- 20 Het Edict van Nantes stamt uit 1598 en werd uitgevaardigd door Hendrik IV van Frankrijk. Het gaf de protestanten in Frankrijk recht op het uitoefenen van hun geloof. Lodewijk XIV trok het edict in 1685 weer in.
- 21 Boissevain, *Een Amsterdamsche familie*, 8.
- 22 H. te Velde, 'Charles Boissevain, koopman in nieuws', in: Beliën, Bossenbroek en Setten (red.), *In de vaart der volken*, 139.
- 23 Boissevain, *Een Amsterdamsche familie*, 5-6.
- 24 Nels moeder, Petronella Johanna Gerharda Brugmans (1838-1905), overleed een jaar na haar vader Jan Boissevain (1836-1904).
- 25 SAA (382), inv. nr. 285: boedelverdeling Wed. J. Boissevain.
- 26 Boissevain, *Mijn leven*, 47.
- 27 Rond de eeuwwisseling 1900 had een ton in guldens een koopkracht van 1,3 miljoen euro (2015). Een astronomisch bedrag in die tijd. Zie: Historische valuta omrekeningcalculator IISG: <http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php> website geraadpleegd 15-09-2016.
- 28 SAA (382), inv. nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverleveringen geboekstaafd door J. B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 29 Te Velde, 'Charles Boissevain, koopman in nieuws', in: Beliën, Bossenbroek en Setten (red.), *In de vaart der volken*, 140.
- 30 SAA (382), inv. nr. 265: brief van Dea van Hall aan haar moeder Nel, oktober 1953.
- 31 SAA (382), inv. nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverleveringen geboekstaafd door J. B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 32 Van Vonderen, *Deftig en ondernemend*, 296-297.
- 33 Van Hall, *Drie eeuwen*, 67-69.
- 34 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 38.
- 35 SAA (382), inv. nr. 294: koopakte Zonnehof, inv. nr. 301: koopakte De Ebbinge.
- 36 SAA (382), inv. nr. 299: geschiedenis Blauwhuijs.
- 37 Streekarchief Epe, Hattem en Heerde. Notulen gemeenteraad gemeente Hattem, december 1908: besluit tot verkoop van grond aan Aat van Hall. Uit het kadaster van dezelfde gemeente blijkt dat het om een stuk grond ging van 2,3 hectare dat Aat van Hall kocht voor f 1200 per hectare.
- 38 SAA (382), inv. nr. 296: extract raadsbesluit gemeente Hattem, 12-05-1910.
- 39 SAA (382), inv. nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverleveringen geboekstaafd door J. B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 40 SAA (382), inv. nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverleveringen geboekstaafd door J. B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 41 SAA (382), inv. nr. 255: brief van Aat van Hall aan zijn vrouw Nel, 22-02-1929.
- 42 H. van Riel, 'Ervaringen van een Amsterdammer' (recensie), *Maandblad Amstelodamum* (1976), 94.
- 43 SAA (382), inv. nr. 255: briefwisseling Aat en Nel van Hall-Boissevain.

- 44 SAA (382), inv. nr. 264: brief van René de Monchy aan Aat van Hall, 27-01-1923.
- 45 Alle hier geciteerde ziekteverschijnselen worden vermeld in diverse gedateerde en ongedateerde brieven van Nel van Hall aan haar man Aat: SAA (382), inv. nr. 255.
- 46 SAA (382), inv. nr. 255: ongedateerde brieven van Nel van Hall aan haar man Aat, zonder nadere plaatsaanduiding.
- 47 SAA (382), inv. nr. 255: brief van Nel van Hall aan haar man Aat, 05-06-1900.
- 48 SAA (382), inv. nr. 255: brief van Nel van Hall aan haar man Aat, 03-06-1900.
- 49 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 36.
- 50 SAA (382), inv. nr. 255: brief van Nel van Hall aan haar man Aat, 03-06-1900.
- 51 SAA (382), inv. nr. 290: stukken betreffende de verjaardagen van Aat en Nel van Hall-Boissevain.
- 52 SAA (382), inv. nr. 333: brief van Maurits van Hall aan zijn tantes Dea en Mia, 02-02-1970.
- 53 SAA (382), inv. nr. 333: brief van Deanna van Hall aan haar tante Dea, 10-01-1970.
- 54 'Mr. A. F. van Hall wordt 80 jaar', *Dagblad De Tijd*, 20-10-1950.
- 55 'Mr. A. F. van Hall 70 jaar', *De Nederlandsche Financier. Dagelijksche Beurscourant*, 23-10-1940.
- 56 'Mr. A. F. van Hall wordt 80 jaar', *Dagblad De Tijd*, 20-10-1950.
- 57 'Belangrijke Nederlanders die in 1959 overleden', *Nieuwsblad van het Noorden*, 31-12-1959.
- 58 Wolthekker, *Politiek*, 95.
- 59 SAA (382), inv. nr. 303: oproep van Aat van Hall aan de leden van de 'Vereniging voor den Effectenhandel', 19-04-1921.
- 60 Van de circulaire in *Het Volk* wordt melding gemaakt in *Algemeen Handelsblad*, 22-04-1921.
- 61 Zie *Album Academicum*, UvA: <http://www.albumacademicum.uva.nl/cgi/b/bib/bib-idx?type=simple;lang=nl;c=ap;rgm1=entirerecord;q1=hall;x=13;y=12;cc=ap;view=reslist;sort=achternaam;fmt=long;page=reslist;size=1;start=11> website geraadpleegd 27-08-2016.
- 62 Bij een trustovereenkomst wordt er tussen partijen een vorm van (financieel) beheer overeengekomen, waarbij de beheerder (de trustee) handelt als eigenaar ten bate van de feitelijke eigenaar. In 2016-jargon: een trustmaatschappij beheert vaak 'brievenbusmaatschappijen'.
- 63 SAA (382), inv. nr. 283: promotie Aat van Hall, inclusief paranimfen en diner.
- 64 SAA (382), inv. nr. 307: oprichtingsakte Fa. Oyens & Zonen.
- 65 Van Hall, *Drie eeuwen*, 64.
- 66 SAA (382), inv. nr. 255: brief van Aat van Hall aan zijn vrouw Nel, 28-04-1917.
- 67 B. de Vries, 'Elite-sociëteiten en hun leden in de negentiende eeuw', *Ons Amsterdam* (1987), 163.
- 68 Aerts, 'De publieke orde', in: Aerts en De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 111*, 169-171.
- 69 B. de Vries, 'Elite-sociëteiten en hun leden in de negentiende eeuw', *Ons Amsterdam* (1987), 164.

- 70 F.J.E. van Lennep, 'Het Casino 1816-1934', in: *Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum* 56 (1964), 170.
- 71 Van Vonderen, *Defstig en ondernemend*, 63.
- 72 SAA, archief Gezelschap Het Casino (verder: 515), inv.nr. 12: incomplete ledenlijsten Het Casino 1922-1934.
- 73 SAA (515), inv.nr. 11: ledenlijst Het Casino 1860.
- 74 Aerts, 'De publieke orde', in: Aerts en De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 111*, 170.
- 75 SAA, archief Sociëteit de Groote Club Doctrina et Amicitia (verder: 684), inv.nr. 78: wet van het Genootschap Doctrina et Amicitia (1895).
- 76 J. Feenstra, 'Wacht u voor koffiepraat!', *Ons Amsterdam* (1962), 205
- 77 *Nieuws van de Dag*, 01-11-1910. Geciteerd in: De Vries, *Electoraat en elite*, 84.
- 78 SAA (684), inv.nr. 78: wet van het Genootschap Doctrina et Amicitia (1895) en reglementen Vereeniging De Groote Club (1883).
- 79 SAA (684), inv.nrs. 218-251: ledenlijsten van Doctrina et Amicitia en van De Groote Club.
- 80 Rijxman, A. C. *Wertheim, 1832-1897*, 151.
- 81 SAA (382), inv.nr. 255: brief van Aat van Hall aan zijn vrouw Nel a/b s. s. *Nieuw Amsterdam*, 08-02-1915.
- 82 SAA (382), inv.nr. 274: brief van Helena Suzanna van Tienhoven-van Hall aan Aat en Nel van Hall-Boissevain, 24-04-1904.

HOOFDSTUK 3

- 1 SAA (382), inv.nr. 255: brief van Aat van Hall aan Nel van Hall, 03-03-1924.
- 2 SAA (382), inv.nr. 794: rede van Beppo van Hall bij de crematie van zijn broer Gijs, mei 1977.
- 3 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, voorjaar 1926.
- 4 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 1926, niet nader gedateerd.
- 5 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 12-06-1926.
- 6 SAA (382), inv.nr. 400/401: brief van Wally van Hall aan zijn broer Gijs, 25-02-1925.
- 7 SAA (382), inv.nr. 337: brief van Aat van Hall aan zijn dochter Mia, 27-08-1924.
- 8 Schaap, *Walraven van Hall*, 18.
- 9 Montijn, *Leven op stand*, 17.
- 10 SAA (382), inv.nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverleveringen geboekstaafd door J.B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 11 Van Hall, *Ervaringen*, 9.
- 12 *Nederland's Patriciaat*, 72, 450-468.
- 13 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 36.
- 14 Roes had zijn naam verfranst en heette eigenlijk Roes (zonder trema).
- 15 SAA (382), inv.nr. 345: brief van Suzy van Hall aan haar broer Walraven, 15-11-1932.
- 16 SAA (382), inv.nr. 373: bewijs tot naturalisatie Suzy van Hall, 1948. In Frankrijk heette zij Hélène.

- 17 SAA (382), inv. nr. 400: brief van Suzy van Hall aan Gijs en Emma van Hall, 07-12-1930. Galeries Lafayette is een nog steeds bestaande keten van luxe (mode)warenhuizen – ‘grands magasins’ – waarvan het grote Parijse filiaal was (en is) gevestigd op de Boulevard Haussmann.
- 18 Mathijssen, *De gemaskerde eeuw*, 201.
- 19 SAA (382), inv. nr. 277: niet gedateerde uitnodiging van Nel van Hall aan Margery Corbett om een voordracht te houden over het door veel vrouwen zo gewenste vrouwenkiesrecht. Margery Corbett was een liberaal politica en feminist die samen met haar zus Cicely en enige vriendinnen in 1901 de *Younger Suffragists* oprichtte. Haar inzet voor de vrouwenbeweging en het vrouwenkiesrecht werd mede ingegeven door het feit dat Cambridge University haar weigerde een graad toe te kennen omdat ze vrouw was. Ze trouwde later met de advocaat Brian Ashby en ging daarna door het leven als Margery Corbett Ashby.
- 20 ‘Vrouwenkiesrecht’, *Het Nieuws van den Dag. Kleine courant*, 20-10-1909.
- 21 SAA (382), inv. nr. 255: brief van Aat van Hall aan Nel van Hall, 17-02-1915.
- 22 SAA (382), inv. nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverlevering-geboekstaafd door J.B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 23 SAA (382), inv. nr. 274: ongedateerde brief van Nel van Hall aan haar schoonzus Betty. Nel van Hall verwoordde in deze brief de familieopvatting over Betty van Hall-Panhuys.
- 24 Van der Laarse, ‘De hang naar buiten’, in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 31.
- 25 SAA (382), inv. nr. 261: ongedateerde brief van Caro van Hall-de Bode aan de rechtbank.
- 26 ‘Rechtzaken. Het drama te Rijswijk’, *Algemeen Handelsblad*, 08-02-1912.
- 27 ‘Het drama te Rijswijk’, *De Telegraaf*, 09-05-1912.
- 28 SAA (382), inv. nr. 261: ongedateerde brief van Caro van Hall-de Bode aan Aat van Hall.
- 29 Van Hall, *Drie eeuwen*, 112.
- 30 SAA (382), inv. nr. 261: ongedateerde brief van Caro van Hall-de Bode aan Aat van Hall.
- 31 SAA (382), inv. nr. 261: ongedateerde brief van Caro van Hall-de Bode aan de rechtbank.
- 32 SAA (382), inv. nr. 261: ongedateerde brief van Caro van Hall-de Bode aan Aat van Hall.
- 33 Montijn, *Leven op stand*, 124-125.
- 34 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 05-08-1929.
- 35 Zie: <https://www.measuringworth.com/calculators/uscompare/index.php> website geraadpleegd 21-09-2016.
- 36 SAA (382), inv. nr. 274: brief van S. van Hall aan Aat van Hall, 20-05-1929.
- 37 SAA (382), inv. nr. 276: (ongedateerde) brieven aan Aat van Hall met verzoeken tot financiële of materiële ondersteuning.
- 38 SAA (382), inv. nr. 274: brief Aat van Hall aan Maurits van Hall, 03-07-1931.
- 39 SAA (382), inv. nr. 507: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 10-03-1953.
- 40 SAA (382), inv. nr. 269: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Wally, 29-01-1930.

- 41 SAA (382), inv.nr. 298: brief van Aat van Hall aan zijn neef Jan Fabius, 04-10-1927.
- 42 Van Hall, *Ervaringen*, 9.
- 43 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader Aat, 26-02-1917.
- 44 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader Aat, 17-03-1917.
- 45 SAA (382), inv.nr. 400/401: brief van Floor van Hall aan Gijs van Hall, 17-04-1917.
- 46 Van Hall, *Ervaringen*, 9.
- 47 SAA (382), inv.nr. 255: brief (gedateerd: 1917) van Nel van Hall aan haar man Aat van Hall.
- 48 Hanenberg, *Geschoold*, 9.
- 49 Geciteerd in: Schaap, *Walraven van Hall*, 22.
- 50 Van Hall, *Ervaringen*, 9.
- 51 SAA (382), inv.nr. 508: brief van Gijs van Hall aan F. Lansing, 09-01-1957.
- 52 De hockeystick heeft aan de onderkant een zogenoemde 'haak', die aan de linkerkant (de slagkant) plat is en aan de rechterkant een bolling heeft. Deze constructie is geschikt voor rechtshandigen, maar niet voor linkshandigen. Speciale linkshandige sticks, die aan de linkerkant bol zijn en aan de rechterkant (de slagkant) plat, bestonden toen en nu niet, waardoor hockey voor linkshandigen een bijna onmogelijk te beoefenen sport is.
- 53 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 09-12-1926.
- 54 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 18-12-1923.
- 55 SAA (382), inv.nr. 460: dagboek Emma Nijhoff, 10-07-1921.
- 56 SAA (382), inv.nr. 423: schoolrapport Gijs van Hall vijfde klas gymnasium-bèta, 12-11-1921.
- 57 SAA (382), inv.nr. 423: schoolrapport Gijs van Hall vijfde klas gymnasium-bèta, 20-05-1922.
- 58 SAA (382), inv.nr. 423: schoolrapport Gijs van Hall zesde klas gymnasium-bèta, 11-11-1922.
- 59 SAA, archief het Amsterdams Lyceum (902). De dossiers van de leerlingen van het Amsterdams Lyceum zijn grotendeels niet openbaar. Het dossier van Gijs van Hall, inv.nr. 3119, is bovendien vervallen. De reden daarvan is onbekend. Het leerlingendossier van Emma Nijhoff, inv.nr. 5301, is openbaar vanaf 2017. Van Gijs van Hall is echter een aantal schoolattributen, -parafernalia en verslagen terug te vinden in het familiearchief van de familie Van Hall, SAA (382), inv.nrs. 268 en 423.
- 60 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn moeder Nel van Hall-Boissevain, juli 1923.
- 61 Kaal, *Het hoofd van de stad*, 103.
- 62 Kaal, 'Rots in de branding', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 137.
- 63 SAA (382), inv.nr. 400/401: niet nader gedateerde brief van Loudi Nijhoff aan Gijs van Hall, 1926.
- 64 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 24-12-1925.
- 65 'Voor u mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 66 Loudi Nijhoff won de Theo d'Or voor de vrouwelijke hoofdrol in *Clair-obscur*, een toneelstuk van Marguerite Duras. Ze weigerde de prijs omdat de to-

- neelwereld volgens haar slechts draaide om geld verdienen en niet om kwaliteit. Zie: 'Loudi Nijhoff: gouden plak past in systeem dat me tegenwerkte', *Nieuwsblad van het Noorden*, 05-06-1972.
- 67 Van Hall-Nijhoff, *Momentopnamen*, 21.
- 68 Van Hall-Nijhoff, *Tien politici*, 9.
- 69 'Voor u, mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 70 SAA (382), inv.nr. 397: ongedateerde brief van Emma Nijhoff aan Gijs van Hall.
- 71 SAA (382), inv.nr. 397: ongedateerde brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff. Hugo Stinnes (1870-1924) was een Duits grootindustriële en politicus van de conservatief-liberale Deutsche Volkspartei.
- 72 SAA (382), inv.nr. 427: documenten omtrent ondertrouw Gijs van Hall en Emma Nijhoff, 10-04-1928.
- 73 Van der Laarse, 'De hang naar buiten', in: Van der Laarse en Kuiper (red.), *Beelden*, 38.
- 74 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 30-10-1923.
- 75 Montijn, *Leven op stand*, 45-46.
- 76 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 28-10-1926.
- 77 Het dispuut 'Arctos' ging later door het leven als 'Arktos'. Het dispuut bestaat nog steeds, maar neemt geen nieuwe leden meer aan. Zie: www.arktos1917.nl website geraadpleegd op 29-07-2016.
- 78 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Emma Nijhoff aan Gijs van Hall, 01-03-1924.
- 79 SAA (382), inv.nr. 426: stukken betreffende Emma's studietijd, maart 1924.
- 80 Nationale Militieregisters via <https://militieregisters.bit.pub/> website (betaald) geraadpleegd 22-03-2015.
- 81 SAA (382), inv.nr. 399: brief van moeder Nel van Hall aan zoon Gijs, 26-06-1923.
- 82 SAA (382), inv.nr. 343: brief van Gijs van Hall aan zijn broer Floor, 01-08-1923.
- 83 Otterspeer, *De wiekslag van hun geest*, 410.
- 84 Zie ook het gesprek met oud-rector magnificus Paul van der Heijden over het cultuurverschil tussen de UL en de UvA. 'Leiden is van oudsher de universiteit van het open, liberale en academische debat. De UvA is wat politieker, heeft een politieke universiteitscultuur.' Zie <http://www.leidenuniv.nl/nieuwsarchief2/1424.html> website geraadpleegd 15-03-2015.
- 85 Van Hall, *Ervaringen*, 10.
- 86 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, najaar 1923.
- 87 SAA (382), inv.nr. 398: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 14-02-1927.
- 88 SAA (382), inv.nr. 397: ongedateerde brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff.
- 89 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 21-07-1924.
- 90 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, najaar 1923.
- 91 Erfgoed Leiden en Omstreken (verder ELO), archief Minerva Subverenigingen (verder: 0260A), inv.nr. 2652: reünisten- en ledenlijst Operam Demus.
- 92 *Geschiedboek Leidsche Studenten Corps*, 121.
- 93 *Geschiedboek Leidsche Studenten Corps*, 122-123.
- 94 ELO (0260A), inv.nr. 2653: *Historisch overzicht van de oprichting en ontwikke-*

- ling van het dispuut voor stijl- en welsprekendheid Operam Demus, 5.*
- 95 ELO (0260A), inv.nr. 2629: dispuutvergadering Operam Demus, 07-11-1923.
- 96 ELO (0260A), inv.nr. 2653: *Historisch overzicht van de oprichting en ontwikkeling van het dispuut voor stijl- en welsprekendheid Operam Demus, 8.*
- 97 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Emma Nijhoff aan Gijs van Hall, 29-05-1924.
- 98 Van Hall, *Ervaringen*, 11.
- 99 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 12-11-1924.
- 100 Van Hall, *Ervaringen*, 11.
- 101 SAA (382), inv.nr. 462: dagboek Emma Nijhoff, krantenknipsel *Algemeen Handelsblad*.
- 102 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 14-05-1925.
- 103 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 26-11-1925.
- 104 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 18-05-1926.
- 105 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, voorjaar 1926.
- 106 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 18-05-1926.
- 107 SAA (382), inv.nr. 398: verschillende brieven van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, maart 1927.
- 108 SAA (382), inv.nr. 398: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 15-09-1927.
- 109 Withuis, *Juliana*, 107.
- 110 SAA (382), inv.nr. 398: briefkaart van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 09-09-1927.
- 111 SAA (382), inv.nr. 425: stukken betreffende de studie van Gijs van Hall.
- 112 SAA (382), inv.nr. 405: brief bij het behalen van het doctoraal examen van Gijs van Hall, 06-03-1928.
- 113 SAA (382), inv.nr. 425: stukken betreffende de studie van Gijs van Hall.

HOOFDSTUK 4

- 1 SAA (382), inv.nr. 427: album betreffende ondertrouw en huwelijk Gijs van Hall en Emma Nijhoff.
- 2 SAA (382), inv.nr. 427: album betreffende ondertrouw en huwelijk Gijs van Hall en Emma Nijhoff. Op het menu stond verse kaviaar, crème van rivierkreeftjes, vers gekookte forel en reerug.
- 3 SAA (382), inv.nr. 300: rekening ondertrouw Gijs van Hall en Emma Nijhoff, 11-04-1928.
- 4 SAA (382), inv.nr. 427: album betreffende ondertrouw en huwelijk Gijs van Hall en Emma Nijhoff.
- 5 SAA (382), inv.nr. 427: album betreffende ondertrouw en huwelijk Gijs van Hall en Emma Nijhoff.
- 6 'Een glas om je neus in te steken', *Trouw*, 13-08-1994.
- 7 SAA (382), inv.nr. 867: huwelijksstukken van de kinderen Nijhoff.
- 8 Een stamboom van de familie Boissevain staat op <https://www.genealogie-online.nl/stamboom-boissevain/> *website geraadpleegd op 13-01-2016*.
- 9 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 10-11-1925.
- 10 SAA (382), inv.nr. 427: album betreffende ondertrouw en huwelijk Gijs van Hall en Emma Nijhoff.

- 11 Recensie op <http://www.protestant.nu/Actueel/ActueelDetail/tabid/360/IndexID/188012/Default.aspx> van D. Tijssen, *De dominee van de NSB. Boissevain en zijn gang van de Nederlands-hervormde kerk naar het nationaalsocialisme* (Kampen, 2009), *website geraadpleegd* 24-07-2016.
- 12 Van Hall, *Ervaringen*, 12.
- 13 SAA (382), inv. nr. 307: stukken betreffende het deelgenootschap van Aat van Hall in de firma H. Oyens & Zonen, notulen vergadering 30-11-1927.
- 14 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan Robert W. Kean, 01-02-1928.
- 15 SAA (382), inv. nr. 442: agenda's Gijs van Hall met daarin bestemmingen huwelijksreis.
- 16 De Holland-Amerika Lijn heeft in de loop van zijn bestaan zes (stoom/motor)schepen gehad met de naam *Rotterdam*, waarvan het zesde als cruiseschip nog steeds (2016) in de vaart is.
- 17 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan de achterblijvers ('Beste menschen'), juni 1928.
- 18 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan de achterblijvers ('Beste menschen'), juni 1928.
- 19 Van Hall, *Ervaringen*, 17.
- 20 SAA (382), inv. nr. 856: brief van Emma van Hall aan het thuisfront, 26-06-1928.
- 21 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn ouders, 04-07-1928. De bedragen van 1000 tot 1200 dollar zouden omgerekend naar 2016 een koopkracht hebben van respectievelijk 13.800 en 16.600 dollar, zie: <https://www.measuringworth.com/ppowerus/> *website geraadpleegd* 26-07-2016.
- 22 SAA (382), inv. nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 28-10-1925.
- 23 In 1928 lag de kiesgerechtigde leeftijd (actief kiesrecht) op 25 jaar. Gijs van Hall was ten tijde van zijn komst naar New York 24 jaar en had dus nog nooit in zijn leven mogen stemmen.
- 24 *Hervormd Nederland*, 24-04-1976, in: SAA (382), inv. nr. 414.
- 25 Zie: http://geoelections.free.fr/USA/elec_comtes/1928.htm *website geraadpleegd* op 13-01-2016.
- 26 Zie: <http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=K000026> *website geraadpleegd* op 13-01-2016.
- 27 Zie: <http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=K000029> *website geraadpleegd* op 13-01-2016.
- 28 Van Hall, *Ervaringen*, 13.
- 29 Van Hall, *Ervaringen*, 13.
- 30 SAA (382), inv. nr. 268: brief Gijs van Hall aan zijn vader, 03-12-1928.
- 31 Van Hall, *Ervaringen*, 12.
- 32 SAA (382), inv. nr. 856: brief van Gijs van Hall aan schoonvader Paul Nijhoff, 21-11-1928.
- 33 SAA (382), inv. nr. 856: brief van Gijs van Hall aan schoonvader Paul Nijhoff, 21-11-1928.
- 34 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 19-12-1928.
- 35 SAA (382), inv. nr. 398: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 14-02-1928.
- 36 SAA (382), inv. nr. 856: brief van Gijs van Hall aan schoonvader Paul Nijhoff, 21-11-1928.

- 37 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 03-02-1929.
- 38 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Gijs van Hall aan Paul Nijhoff, 21-11-1928.
- 39 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 03-02-1929.
- 40 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 03-02-1929.
- 41 Van Hall, *Ervaringen*, 14-15.
- 42 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 20-07-1929.
- 43 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 20-07-1929.
- 44 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Emma van Hall aan haar moeder, 20-07-1929.
- 45 Van Rossem, *De Verenigde Staten*, 101. Deze manier van speculatie met aandelen staat bekend onder de naam 'trading on margin': voor de aankoop van aandelen heeft een speculant maar een beperkte hoeveelheid contant geld nodig, het ontbrekende bedrag wordt hem geleend door de effectenmakelaar. Als de koersen snel stijgen, zit een koper zodoende voor een dubbeltje op de eerste rang.
- 46 Van Rossem, *De Verenigde Staten*, 102.
- 47 Fraser, *Every man a speculator*, 391.
- 48 Fraser, *Every man a speculator*, 438.
- 49 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Emma van Hall aan haar moeder, 28-10-1929.
- 50 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 20-11-1929.
- 51 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 20-11-1929.
- 52 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Gijs van Hall aan zijn schoonouders, 24-10-1928.
- 53 Quispel, *Hardnekkig wantrouwen*, 8.
- 54 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Emma van Hall aan haar moeder, 28-10-1929.
- 55 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 05-08-1929.
- 56 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 12-04-1929.
- 57 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Emma van Hall aan haar moeder, 26-12-1929.
- 58 SAA (382), inv.nr. 856: brief van Emma van Hall aan haar moeder, 18-12-1929.
- 59 Jimmy Huizinga (1908-1994) studeerde in New York en schreef van daar uit geregeld artikelen voor de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, waar hij later redacteur werd. Via Jimmy Huizinga deed Emma van Hall connecties op bij de krant waarvoor ze literatuurrecensies schreef.
- 60 Schaap, *Walraven van Hall*, 26-28.
- 61 SAA (382), inv.nr. 268: brief Gijs van Hall aan zijn ouders, 12-02-1930.
- 62 De oudste dochter van Gijs en Emma van Hall-Nijhoff kreeg door haar geboorte in New York zowel de Nederlandse als Amerikaanse nationaliteit.
- 63 Van Hall, *Ervaringen*, 17.
- 64 Dibbets, *Sprekende films*, 9.
- 65 'Film en filmtheaters in New York', *Propria Cures*, november 1928. Artikel opgenomen in: Van Hall-Nijhoff, *Momentopnamen*, 111-113.
- 66 Dibbets, *Sprekende films*, 10.
- 67 Dibbets, *Sprekende films*, 40.
- 68 Historische omrekeningstabel 11 s.g., zie <http://www.iisg.nl/hpw/calculate2-nl.php> website geraadpleegd 15-09-2016.
- 69 'Geluidfilm-rage', *Het Volk*, 16-08-1928.
- 70 Dibbets, *Sprekende films*, 147-149.

- 71 Dibbets, *Sprekende films*, 153.
- 72 Dibbets, *Sprekende films*, 155.
- 73 Dibbets, *Sprekende films*, 168-169.
- 74 Dibbets, *Sprekende films*, 186.
- 75 SAA (382), inv.nr. 307: stukken betreffende de deelname van Aat van Hall in de firma Oyens & Zonen.
- 76 Dibbets, *Sprekende films*, 186.
- 77 SAA (382), inv.nr. 346: brief van Walraven van Hall aan zijn verloofde Tilly den Tex, 11-02-1932.
- 78 SAA (382), inv.nr. 393: typoscript *Dat doet me denken aan. Familieoverleveringen geboekstaafd door J.B. van Hall*, zonder paginanummering.
- 79 Van Hall, *Ervaringen*, 17-18.
- 80 SAA (382), inv.nr. 428: trouwboekje Gijs en Emma van Hall-Nijhoff, waarin opgenomen lijst met woonadressen.
- 81 SAA (382), inv.nr. 732: interview maandblad *Avenue*, januari 1966.
- 82 Op basis van een gesprek met Marleen Habraken-van Hall te Apeldoorn, 08-02-2014.
- 83 SAA (382), inv.nr. 307: stukken betreffende het deelgenootschap van Aat van Hall in de firma Oyens & Zonen, notulen vergadering 30-11-1927.
- 84 Van der Wulp, *Regulering van de Nederlandse trustsector*, 58.
- 85 Van der Wulp, *Regulering van de Nederlandse trustsector*, 56.
- 86 Van der Wulp, *Regulering van de Nederlandse trustsector*, 54.
- 87 SAA (382), inv.nr. 512: brieven inzake de benoeming van Gijs van Hall tot bestuurder van het ATK, brief van 21-10-1931.
- 88 In de annalen van het patriciaat werd Gijs echter opgenomen als 'kantoorbediende'. Zie: *Nederland's Patriciaat*, 24, 93.
- 89 SAA (382), inv.nr. 514: jaarverslag Amsterdamsch Trustee's Kantoor over 1931.
- 90 SAA (382), inv.nr. 463: dagboek Emma van Hall, 09-10-1931.
- 91 Van Hall, *Ervaringen*, 18-19.
- 92 Van Hall, *Ervaringen*, 19-21.
- 93 Van Hall, *Ervaringen*, 32.
- 94 Fasseur, *Eigen meester, niemands knecht*, 102.
- 95 Van Hall, *Ervaringen*, 49.
- 96 SAA (382), inv.nr. 410: *Liberaal Reveil* maart 1963, overname van een artikel uit het *Algemeen Dagblad*.
- 97 SAA (382), inv.nr. 463: dagboek Emma van Hall, 29-01-1934.
- 98 SAA (382), inv.nr. 463: dagboek Emma van Hall, 14-03-1935.
- 99 Om de naam 'Gijs' toch door te kunnen geven noemde broer Floor van Hall zijn zoon Gijsbert, zie: *Patriciaat*, 61, 134.
- 100 Laatstgenoemde overleed reeds op 22-05-1936, zie overlijdensregister op www.wiewaswie.nl *website geraadpleegd op 14-03-2014*.
- 101 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn schoondochter Emma van Hall-Nijhoff, 19-11-1947.
- 102 Kaal, 'Rots in de branding', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 138.
- 103 Voor loopbaangegevens van Willem de Vlugt, zie www.parlement.com en Kaal, *Het hoofd van de stad*, 35-39.

- 104 Beunders, *Weg met de Vlootwet!*, 171.
- 105 Kaal, *Het hoofd van de stad*, 98.
- 106 Door de invoering in 1917 van het kiesstelsel van de evenredige vertegenwoordiging konden partijen voortaan zetels krijgen naar evenredigheid van het aantal stemmen dat op hen was uitgebracht. Daardoor kregen ook kleine partijen toegang tot Kamer of gemeenteraad. In Amsterdam kwamen na de gemeenteraadsverkiezingen van 1919 vijf nieuwe partijen in de raad. Zie Hofland, *Leden van de Raad*, 61, noot 41.
- 107 Kaal, *Het hoofd van de stad*, 98.
- 108 De Rooy, 'De donkerte der tijden', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 211.
- 109 De Rooy, 'De donkerte der tijden', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 193.
- 110 Van Hall, *Ervaringen*, 55.
- 111 SAA (382), inv. nr. 463: dagboek Emma van Hall, 10-07-1933.
- 112 De Rooy, 'De donkerte der tijden', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 210.
- 113 De Rooy, 'De donkerte der tijden', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 217.
- 114 Hofland, *Leden van de Raad*, 62.
- 115 'Mr. G. van Hall: Ik heb nooit de illusie gehad dat ik Amsterdam regeerde', *Vrij Nederland*, 21-12-1968.
- 116 SAA (382), inv. nr. 463: dagboek Emma van Hall, 17-04-1935.
- 117 SAA (382), inv. nr. 463: dagboek Emma van Hall, 17-04-1935.
- 118 SAA (382), inv. nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 04-5-1940.
- 119 SAA (382), inv. nr. 462: dagboek Emma van Hall, 14-01-1924.

HOOFDSTUK 5

- 1 Dagboek Gijs van Hall, 21-03-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 2 Van Hall, *Ervaringen*, 56.
- 3 Van Vree, *De Nederlandse pers en Duitsland*, 353.
- 4 Van Vree, *De Nederlandse pers en Duitsland*, 27-28.
- 5 Radio-uitzending 'Politiek voor vrouwen', 19-09-1939, tekst opgenomen in: Van Hall-Nijhoff, *Momentopnamen*, 28.
- 6 Radio-uitzending 'Politiek voor vrouwen', 19-09-1939, tekst opgenomen in: Van Hall-Nijhoff, *Momentopnamen*, 30.
- 7 Radio-uitzending 'Politiek voor vrouwen', 18-04-1940, tekst opgenomen in: Van Hall-Nijhoff, *Momentopnamen*, 40.
- 8 Van Hall, *Ervaringen*, 55-56.
- 9 Strikt genomen woonden Gijs en Emma van Hall in Blaricum, maar zelf spraken ze voornamelijk van 'Laren', vermoedelijk vanwege de locatie van het perceel op de grens van Laren en Blaricum.
- 10 Koetsier en Roest, *Schieten op de maan*, 119.
- 11 Heyting, *De wereld in een dorp*, 8-11.

- 12 SAA (382), inv. nr. 499: register van huishoudelijke uitgaven in de periode oktober 1939-september 1942.
- 13 Het huis dat Gijs en Emma van Hall in Laren bewoonden, kadastraal bekend onder nummer E361, was eigendom van een zekere Margot Pantekoek, die het perceel in 1928 kocht, provinciaal kadaster Noord-Hollands Archief (verder NHA), kadaster Amsterdam (verder: 623), leggerartikel 2507 met verwijzing naar leggerartikel 3869. Genoemde Pantekoek was overigens getrouwd met een Duitser, een zekere Henning Friedrich Koll, zie www.wiewaswie.nl *website geraadpleegd 20-09-2016*.
- 14 SAA (382), inv. nr. 501: register van opname van geld door hem.
- 15 SAA (382), inv. nrs. 479-497: kasboeken 1928-1974.
- 16 SAA (382), inv. nrs. 501-503: diverse administraties over diverse jaren.
- 17 SAA (382), inv. nr. 401: uitnodiging voor openingsavond *Gooi Savooi*, zaterdag 14 januari 1939 te 9.30 uur.
- 18 Van Hall, *Ervaringen*, 56.
- 19 SAA (382), inv. nr. 462: dagboek Emma van Hall, 14-01-1924.
- 20 Van Hall, *Ervaringen*, 58.
- 21 SAA (382), inv. nr. 268: brief Emma van Hall aan haar schoonmoeder, 26-05-1940.
- 22 Van Hall, *Ervaringen*, 58.
- 23 Boissevain, *Mijn leven*, 247.
- 24 *Gemeenteblad Amsterdam* (verder *GbA*), 1940, afd. 2, 440.
- 25 G. Meershoek, 'Onder nationaal-socialistisch bewind', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 243.
- 26 Roest en Scheren, *Oorlog in de stad. Amsterdam 1939-1941*, 36.
- 27 Roest en Scheren, *Oorlog in de stad. Amsterdam 1939-1941*, 40.
- 28 Roest en Scheren, *Oorlog in de stad. Amsterdam 1939-1941*, 34.
- 29 Boissevain, *Mijn leven*, 248.
- 30 Koetsier en Roest, *Schieten op de maan*, 120.
- 31 Opmerking Marleen Habraken-van Hall, 01-05-2014.
- 32 Dagboek Gijs van Hall, 24-01-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 33 Dagboek Gijs van Hall, 17-12-1940. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 34 Schaap, *Walraven van Hall*, 38-39.
- 35 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 155.
- 36 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 11.
- 37 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 15.
- 38 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 496.
- 39 Van Hall, *Ervaringen*, 58.
- 40 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 16.
- 41 Van Hall, *Ervaringen*, 58.
- 42 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 230.
- 43 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 321.

- 44 SAA (382), inv.nr. 464: dagboek Emma van Hall, december 1940.
- 45 SAA (382), inv.nr. 337: brief van Nel van Hall-Boissevain aan haar dochter Mia, 16-12-1940.
- 46 Van Hall, *Ervaringen*, 59.
- 47 *Dagboek Gijs van Hall*, 21-03-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 48 Hall, *Ervaringen*, 59.
- 49 Geciteerd in: Koetsier en Roest, *Schieten op de maan*, 67.
- 50 Schaap, *Walraven van Hall*, 45.
- 51 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 336.
- 52 SAA (382), inv.nr. 464: manifest Nederlandsche Unie in dagboek Emma van Hall, december 1940.
- 53 *Dagboek Gijs van Hall*, 31-12-1940. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 54 *Dagboek Gijs van Hall*, 21-03-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 55 Bruin, *Een herenwereld*, 46.
- 56 *Dagboek Gijs van Hall*, 08-01-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 57 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 448.
- 58 Ten Have, *De Nederlandse Unie*, 484.
- 59 Gesprek van J. Buijs met P. Sanders, 22-09-1948, opgenomen in: Schaap, *Walraven van Hall*, 47.
- 60 Withuis, *Erkenning*, 27.
- 61 Schaap, *Walraven van Hall*, 65-66.
- 62 SAA (382), inv.nr. 268: brief van Gijs van Hall aan zijn vader, 09-05-1942.
- 63 Opmerking Marleen Habraken-van Hall, 01-05-2014.
- 64 SAA (382), inv.nr. 386: stukken betreffende het overlijden van Hester Dufour-van Hall.
- 65 Maas, *Kroniek van de Februari-staking 1941*, 147.
- 66 *Dagboek Gijs van Hall*, 24-02-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 67 *Dagboek Gijs van Hall*, 25-02-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 68 *Dagboek Gijs van Hall*, 26-02-1941. Dagboek over het tweede halfjaar van de oorlog, oktober 1940-april 1941, in particulier bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 69 Voor een levensbericht en zeer uitgebreide informatie over de rol en activiteiten in het verzet van Gijs van Halls broer Walraven, zie het eerder genoemde boek van Schaap, *Walraven van Hall*. In dit hoofdstuk zal ik mij zo veel moge-

- lijk richten op de verzetsactiviteiten en oorlogslotgevallen van Gijs van Hall.
- 70 Mak, *Een kleine geschiedenis*, 288.
- 71 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 194.
- 72 Sanders, *Het nationaal steunfonds*, 1.
- 73 Van Hall, *Ervaringen*, 61.
- 74 Sanders, *Het nationaal steunfonds*, 5-6.
- 75 Van Hall, *Ervaringen*, 63.
- 76 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 197.
- 77 Schaap, *Walraven van Hall*, 71.
- 78 *Nieuwe Revu*, 28-04-1973, geciteerd in: Schaap, *Walraven van Hall*, 71.
- 79 Sanders, *Het nationaal steunfonds*, 12.
- 80 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 194.
- 81 Van Hall, *Ervaringen*, 67.
- 82 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 195.
- 83 Van Hall, *Ervaringen*, 84.
- 84 Van Hall, *Ervaringen*, 68.
- 85 Zie onder meer Van Hall, *Ervaringen*, 60-96 en Schaap, *Walraven van Hall*, 48-172. Het boek van Sanders, *Het nationaal steunfonds*, is in zijn geheel gewijd aan de financiering van het verzet. Ook het standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog van Loe de Jong gaat er uitgebreid op in. Zie De Jong, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*, deel 7, mei '43-juni '44, 811-834.
- 86 Historische omrekeningtabel IISG, zie <http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php> website geraadpleegd 15-09-2016.
- 87 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 202.
- 88 Schaap, *Walraven van Hall*, 123.
- 89 In 1930 werd ontdekt dat het bedrijf Kreuger & Toll voor 250 miljoen dollar gefingeerde bezittingen op de balans had staan. Zie hiervoor ook het artikel van P. Clikeman, *The greatest frauds of the (last) century* (Richmond, 2003), op http://www.newaccountantusa.com/newsFeat/wealthManagement/Clikeman_Greatest_Frauds.pdf website geraadpleegd 08-01-2016.
- 90 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 202.
- 91 Schaap, *Walraven van Hall*, 133.
- 92 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 203.
- 93 Emeis, *Honderdzig jaar*, 88.
- 94 Het ging om de Amsterdamsche bank, de Incassobank, de Nederlandsche Handel-Maatschappij, de Twentsche Bank en de Kas-Vereeniging.
- 95 Schaap, *Walraven van Hall*, 135.
- 96 'Hoe financierde men het verzet?', *Algemeen Handelsblad*, 10-11-1945.
- 97 Schaap, *Walraven van Hall*, 133.
- 98 SAA (382), inv. nr. 442: agenda's van Gijs van Hall.
- 99 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 198.
- 100 Voor de complete lijst, zie: Sanders, *Het nationaal steunfonds*, 175-177.
- 101 Koetsier en Roest, *Schieten op de maan*, 148.
- 102 *Tijdsbeeld toen & nu*, 106-115.
- 103 Het gaat hier om de publicatie van Koetsier en Roest, *Schieten op de maan*.

- 104 Van Hall, *Ervaringen*, 56.
- 105 Opmerking Marleen Habraken-van Hall, 01-05-2014.
- 106 Van Hall, *Ervaringen*, 99.
- 107 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, gedateerd februari 1944.
- 108 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, 05-05-1944.
- 109 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, 29-10-1944.
- 110 <http://deoorlog.nps.nl/page/mappen/781434/Alternatief%20vervoer?af=6&d=781426> *website geraadpleegd 08-06-2014*.
- 111 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, 29-10-1944.
- 112 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, brief zonder datering, maar met aanhef 'In de donkere dagen voor kerstmis'.
- 113 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, 21-01-1945.
- 114 SAA (382), inv. nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 17-04-1945.
- 115 SAA (382), inv. nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn schoondochter Emma, 17-04-1945.
- 116 Bij wijze van herstelbetaling is na de oorlog inderdaad enig Duits territorium afgestaan aan Nederland. Het gaat om een gebied rond Elten bij Arnhem en om Tüddern bij Sittard, daarnaast allerlei grenscorrecties. De gebieden werden in 1963 weer teruggegeven aan (toenmalig) West-Duitsland.
- 117 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, 23-03-1945.
- 118 SAA (382), inv. nr. 397: brief van Gijs van Hall aan Emma Nijhoff, 21-07-1924.
- 119 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes', brieven van Emma van Hall-Nijhoff aan Paul Funke, 20-05-1944.
- 120 Schaap, *Walraven van Hall*, 67.
- 121 Het Landelijk Werkcomité was een verzetsgroep opgericht om de steeds intensiever wordende mannenjacht in het kader van de arbeidsinzet tegen te gaan.
- 122 Schaap, *Walraven van Hall*, 152.
- 123 Het doodschieten van Walraven van Hall was een represaillemaatregel voor een overval op een Haarlemse rijwielhandelaar, gepleegd door voormalige leden van de Raad van Verzet. De overvallers werden na afloop van de overval door de Feldgendarmerie aangehouden voor een routinecontrole. Al schietend probeerden ze weg te komen, waarbij een lid van de Feldgendarmerie dodelijk werd verwond. Als gevolg daarvan nam de SD represaillemaatregelen. Zie ook de publicatie van Schaap.
- 124 In de hal van de Effectenbeurs op het Beursplein in Amsterdam werd op 17 februari 1949 een bronzen plaquette onthuld ter nagedachtenis aan Walraven van Hall. Op het Frederiksplein, tegenover het gebouw van De Nederlandsche Bank, werd op 3 september 2010 een monument onthuld voor Walraven van

Hall, in de vorm van een levensgrote boom van brons, ontworpen door Fernando Sánchez Castillo. Voor de boom ligt een plaquette waarop een tekst is aangebracht. Zie ook: <http://www.4en5mei.nl/herdenken-en-vieren/oorlogsmonumenten> *website geraadpleegd 08-11-2016* Zie ook: www.walraven-vanhall.nl

HOOFDSTUK 6

- 1 'Gijsbert van Hall', *Elseviers Weekblad*, 20-05-1967.
- 2 SAA (382), inv. nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 17-04-1945.
- 3 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, 08-03-1945.
- 4 'Van Halls laatste reis', *Het Parool*, 26-05-1977.
- 5 Van Hall, *Ervaringen*, 94.
- 6 Foto bij artikel 'Burgemeester Van Hall vat zijn taak ernstig op', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 7 *De Typhoon*, 13-12-1969.
- 8 Withuis, *Erkenning*, 35.
- 9 Van Hall, *Ervaringen*, 94.
- 10 'Blaricum wilde niet capituleren', *Nieuw Israëlitisch Weekblad*, 01-05-1970.
- 11 Volgens historicus en journalist Auke Kok zou de reguliere geschiedschrijving op dit punt niet stroken met de gehele werkelijkheid. Dat de Duitse militairen bezopen en al in het wilde weg de trekker zouden hebben overgehaald, lijkt Kok onwaarschijnlijk. Militairen 'schieten niet zomaar op weerloze burgers, zelfs niet als het Duitsers zijn'. De mythe van de dronken mariniers is volgens Kok 'te filmisch' om waar te zijn, maar kwam in de Nederlandse historiografie goed uit om het beeld van slechte Duitsers op de rand van oorlog en vrede nog eens aan te dikken. 'Het beeld kwam in de naoorlogse moraal goed van pas om aan te geven hoe slecht de Duitsers waren en hoe onschuldig de Nederlanders. Een bloedbad als laatste gruwel', <https://fosfor.creatavist.com/vrolijke-zwarte-maandag> *long read* (betaald), 4. *Website geraadpleegd 22-06-2014*.
- 12 Meershoek, 'Onder nationaal-socialistisch bewind', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 314.
- 13 *Tijdsbeeld toen & nu*, 114.
- 14 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, half juni 1945.
- 15 SAA (382), inv. nr. 474: typoscript 'De laatste loodjes' van Emma van Hall aan haar neef Paul Funke, half juni 1945.
- 16 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 196.
- 17 Van Hall, *Ervaringen*, 99.
- 18 Sanders, *Het nationaal steunfonds*, 159.
- 19 *Parlementaire enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 7c*, 197.
- 20 Historische omrekening IISG, zie <http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php> *website geraadpleegd 15-09-2016*.
- 21 De term is afkomstig van historicus Hans Blom, in J.C.H. Blom, 'Jaren van tucht en ascese', in: *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* 96 (1981), 300-333.

- 22 Wolthekker, 'Scheepskapitein Feike de Boer', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 166.
- 23 Het College van Vertrouwensmannen was een beraad van gezaghebbende bestuurders, gerekruteerd uit het verzet, dat machtiging had van de regering in ballingschap maatregelen te nemen ter voorkoming van een machtsvacuüm na de capitulatie.
- 24 De leden van het College van Adviseurs waren feitelijk de wethouders. Het ging om Ab de Roos, Jan Bommer, en Ben Franke (alle drie SDAP), Albert Prakken (partijloos), Wim Schokking (CHU) en Frans van Wijck (RKSP), zie ook: 'Het college van adviseurs', *Trouw*, 09-05-1945.
- 25 Meershoek, 'Onder nationaal-socialistisch bewind', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 1V*, 310.
- 26 Wolthekker, 'Scheepskapitein Feike de Boer', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 171.
- 27 F.J.E. van Lennep, 'Het Casino 1816-1934', in: *Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum* (56), 165.
- 28 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn schoondochter Emma, 17-04-1945.
- 29 SAA (382), inv.nr. 918: stukken betreffende de nalatenschap van Paulus Nijhoff.
- 30 SAA (382), inv.nr. 918: stukken betreffende de nalatenschap van Paulus Nijhoff.
- 31 SAA, (382), inv.nr. 919: stukken betreffende de nalatenschap van Georgine Nijhoff-Funke.
- 32 Historische omrekentabel IISG, zie <http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php?websitegeraadpleegd=26-06-2014>.
- 33 SAA (382), inv.nr. 505: stukken betreffende de coöperatieve flatexploitatievereniging 'Beatrix', inclusief koopakte Beethovenstraat 145-11.
- 34 SAA (382), inv.nr. 507: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 10-03-1953.
- 35 Tussen 1947 en 1957 was de Noodwet Ouderdomsvoorziening van kracht als voorloper op de AOW. De noodwet verstreekte een uitkering aan mannen en alleenstaande vrouwen van 65 jaar en ouder die onvoldoende eigen middelen hadden. De wet werd door de minister van Sociale Zaken Willem Drees ingediend en werd daarom ook de 'Noodwet-Drees' genoemd. De noodwet werd in 1957 vervangen door de AOW.
- 36 SAA (382), inv.nr. 327: stukken betreffende de nalatenschap van Aat van Hall.
- 37 SAA (382), inv.nr. 509: ongedateerde correspondentie van Beppo van Hall aan zijn broer Gijs van Hall.
- 38 SAA (382), inv.nr. 294: koopakte villa Zonnehof in Bentveld.
- 39 NHA (623), vestiging Amsterdam, kadastrale gemeente Bloemendaal, sectie B, register 71, perceelnummer 5104, bestaande uit twee huizen, tuin en erf. In het dienstjaar 1956 werd dit perceel overgeschreven – verkoop één jaar eerder – van Nel van Hall-Boissevain op Raymond Dufour.
- 40 NHA (83.2), register hypotheek, nummer 4, deelnummer 2147, aktenummer 92.
- 41 SAA (382), inv.nr. 503: rekeningen en kwitanties 1953-1963.

- 42 M. Schwegman, 'Uitzonderlijk of juist heel gewoon. Aantekeningen bij het ongemakkelijke begrip "heldendom"', in: Cohen en Piersma (red.), *Moedige mensen*, 27.
- 43 Voor een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van de UvA in de crisis- en oorlogsjaren, zie: P. J. Knegtman, *Een kwetsbaar centrum van de geest. De Universiteit van Amsterdam tussen 1935 en 1950* (Amsterdam, 1998). De naoorlogse zuivering van de UvA wordt vooral behandeld in deel IV, 237-287.
- 44 Van Hall, *Ervaringen*, 98-99.
- 45 Zoals de ondertitel van het boek van De Keizer, *De gijzelaars van Sint-Michielsgestel* luidt.
- 46 De Keizer, *De gijzelaars van Sint-Michielsgestel*, 169.
- 47 Uitslag TK-verkiezingen 1946, zie http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwn/verkiezingen_1946_website_geraadpleegd_22-07-2014.
- 48 Zie de verkiezingsuitslagensite van de Kiesraad: http://www.verkiezingsuitslagen.nl/Na1918/Verkiezingsuitslagen.aspx?VerkiezingsTypeId=3_website_geraadpleegd_22-07-2014.
- 49 'Voor u, mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 50 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 51 'Mr. G. van Hall: Ik heb nooit de illusie gehad dat ik Amsterdam regeerde', *Vrij Nederland*, 21-12-1968.
- 52 Wijne, *StuufWiardi Beckman*, 13.
- 53 Wijne, *StuufWiardi Beckman*, 31.
- 54 Van Hall, *Ervaringen*, 128.
- 55 SAA, archief Firma Ketwich & Voomborgh en Wed. W. Borski (600), Inleiding, zie ook: https://archieff.amsterdam/inventarissen/overzicht/600.nl.html#idc_Elohhsite_geraadpleegd_16-01-2016.
- 56 Van Hall, *Ervaringen*, 129.
- 57 Van Hall, *Ervaringen*, 143.
- 58 Van Hall, *Ervaringen*, 130.
- 59 In de financiële wereld betekent arbitrage het profiteren van verschillen in prijs wanneer dezelfde effecten, valuta of goederen tegelijkertijd worden verhandeld op twee of meer markten, omschrijving via http://www.wallstreetweb.nl/gids/woordenlijst/glossary.html_website_geraadpleegd_19-09-2014.
- 60 SAA (382), inv. nr. 507: brief Gijs van Hall aan René van de Rivière, 26-07-1949.
- 61 Van Hall, *Ervaringen*, 133.
- 62 'Mr. G. van Hall leerde in New York: Amerikaans belang is mijn belang', *De Waarheid*, 19-03-1962.
- 63 Van Hall, *Ervaringen*, 133.
- 64 SAA (382), inv. nr. 508: brief van Gijs van Hall aan zijn zakenrelatie Kruyt, 07-12-1956.
- 65 Van den Braak, *De Eerste Kamer*, 435-436.
- 66 Van Hall, *Ervaringen*, 135.
- 67 Gijs van Halls voorgangers in de Eerste Kamer waren grootvader Maurits Cornelis van Hall (1836-1900) en zijn betoevergrootvader Maurits Cornelis van Hall (1768-1858).
- 68 Cramer, 'Het burgemeester-Kamerlidmaatschap', in: Derksen en Sande (red.), *De burgemeester*, 104.

- 69 Van den Braak, *De Eerste Kamer*, 289.
- 70 Van den Braak, *De Eerste Kamer*, 330.
- 71 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn schoondochter Emma van Hall, 27-04-1956.
- 72 Van Hall, *Ervaringen*, 136.
- 73 Opmerking Marleen Habraken-van Hall, 10-10-2014.
- 74 *Handelingen Eerste Kamer der Staten-Generaal* (verder: *HEK*), 03-07-1956, 3.
- 75 *HEK*, 31-07-1956, 9.
- 76 Zie http://www.parlement.com/id/vgo9llldklyf/m_c_van_hall_website_geraadpleegd16-01-2016.
- 77 *HEK*, 22-12-1959, 113.
- 78 *HEK*, 04-02-1958, 227.
- 79 *HEK*, 30-10-1962, 36.
- 80 In deze paragraaf is deels gebruikgemaakt van Wolthekker, 'Stadsambassadeur Arnold Jan d'Ailly', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 173-187.
- 81 Hofland, *Tegels lichten*, 205.
- 82 Righart en De Rooy, 'In Holland staat een huis', in: Luykx en Slot (red.), *Een stille revolutie?*, 11.
- 83 Bosscher, 'De jaren vijftig epischer geduid', in: *BMGN – Low Countries Historical Review*, 1997, 209-226.
- 84 H. de Liagre Böhl, 'Consensus en polarisatie', in: Aerts (e. a.), *Land van kleine gebaren*, 304.
- 85 Dit drieliuk verscheen in de *Vrij Nederland*-edities van 20 en 27 augustus en 3 september 1955.
- 86 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 400.
- 87 Zie: onlineversie *Biografisch Woordenboek van Nederland*, http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn5/ailly_website_geraadpleegd29-06-2016.
- 88 Wolthekker, 'Stadsambassadeur Arnold Jan d'Ailly', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 174.
- 89 Voor en na de oorlog was de liberaal Salomon de Monchy burgemeester van Den Haag. Tussen 1947 en 1957 had de stad tot twee keer toe een CHU-burgemeester, te weten Willem Visser en Frans Schokking. In 1957 ging de post naar de KVP.
- 90 In Utrecht was zowel de vooroorlogse burgemeester Gerhard ter Pelkwijk als de naoorlogse burgemeester Coen de Ranitz niet bij een politieke partij aangesloten.
- 91 Zie de verkiezingsuitslagenportal van de website van de Kiesraad, http://www.verkiezingsuitslagen.nl/Na1918/Verkiezingsuitslagen.aspx?VerkiezingsTypeID=3_website_geraadpleegd11-10-2014.
- 92 P.J. Mijksenaar, 'A. J. d'Ailly', in: *Economisch-historisch jaarboek* 32 (1969), 322.
- 93 Bosscher, 'De oude en de nieuwe stad', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 343.
- 94 Derksen en Van der Sande, 'Van magistraat tot modaal bestuurder', in: Derksen en Van der Sande (red.), *De burgemeester*, 219.

- 95 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 96 Het ambtskostuum van de burgemeester van Amsterdam behoort intussen tot de collectie van het Amsterdam Museum in Amsterdam.
- 97 Bosscher, 'De oude en de nieuwe stad', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 384.
- 98 Wolthekker, 'Stadsambassadeur Arnold Jan d'Ailly', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 173-174.
- 99 'Bedreigde stad', *Het Vrije Volk*, 30-10-1954.
- 100 'Men kan maar zo ver gaan als de beurs strekt', *De Tijd*, 04-01-1957.
- 101 Kolfschoten, 'De burgemeester. Tijdsbeeld van een menselijk ambt', in: Kolfschoten en Dijckmeester-de Brauw (red.), *De burgemeester en de burgemeestersvrouw*, 11.
- 102 Gisèle d'Ailly-van Waterschoot van der Gracht (1912-2013) trouwde in 1959 met de toen teruggetreden burgemeester D'Ailly, die directeur was geworden van de Nationale Handelsbank. Van Waterschoot van der Gracht was niet alleen zelf kunstenaar, maar steunde ook (Joodse) kunstenaars en kunststuden-
denten. Ze bood hun in de Tweede Wereldoorlog een onderduikadres aan in haar huis aan de Herengracht. Ze kreeg daarvoor in 1998 de Yad Vashem-onderscheiding van de staat Israël.
- 103 SAA, archief D'Ailly (verder: 306), inv.nr. 239: schrijven van Arnold d'Ailly, 19-01-1956.
- 104 Directe aanleiding daarvoor was de steun die de PvdA gaf aan de soevereiniteitsoverdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië. D'Ailly was toch iets te principieel om dat over zijn kant te laten gaan, zo liet hij het partijbestuur weten. 'Nieuw-Guinea behoort noch biologisch, noch geologisch en cultureel bij Indonesië. Daarom voel ik mij genoodzaakt tot het staken der banden, die mij reeds langer beknelden.' Zie ook: Wolthekker, 'Stadsambassadeur Arnold Jan d'Ailly', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 181.
- 105 SAA (306), inv.nr. 234: brief van CdK De Vos van Steenwijk aan Arnold d'Ailly, 12-03-1954.
- 106 SAA (306), inv.nr. 234: brief van CdK De Vos van Steenwijk aan Arnold d'Ailly, 12-02-1954.
- 107 SAA (306), inv.nr. 234: brief van Arnold d'Ailly aan CdK De Vos van Steenwijk, 21-01-1954.
- 108 Van Hall, *Ervaringen*, 137.
- 109 Nationaal Archief (verder NA), dossier Ministerie van Binnenlandse Zaken, Bestuurs- en Kabinetszaken van de Directie Binnenlands Bestuur (verder BiZa-BB), archiefinventaris 2.04.87, inv.nr. 4422: brief van Max Prinsen aan de minister van BiZa, 10-12-1956.
- 110 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv.nr. 4422: brief van Nico Donkersloot aan de minister van BiZa, 28-11-1956.
- 111 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv.nr. 4422: brief van Max Kohnstamm aan de minister van BiZa, 9-12-1956.
- 112 Van Hall, *Ervaringen*, 137.
- 113 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv.nr. 422: brief van Max Prinsen aan de minister van BiZa, 10-12-1956.

- 114 Zijn zoon Schelto Patijn zou de schade later inhalen en was burgemeester van Amsterdam in de periode 1994-2001.
- 115 Philip Idenburg was getrouwd met de zus van Max Kohnstamm, Margaretha 'Puk' Kohnstamm, van wie hij overigens net weduwnaar was geworden. Zie ook <http://www.geni.com/people/Margaretha-Jacoba-Johanna-Kohnstamm/600000018163889846> *website geraadpleegd 29-11-2014*.
- 116 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv.nr. 4422: brief van Max Prinsen aan de minister van BiZa, 10-12-1956.

HOOFDSTUK 7

- 1 Voor een levensbeschrijving van Frans Schokking en een korte introductie op de 'zaak-Pino' zie <http://resources.huylgens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn6/schokkingfma> *website geraadpleegd 28-11-2014*.
- 2 NA (2.02.05.02), inv.nr. 696-6, 2+: secretarisaantekeningen Ministerraad, 24-12-1956.
- 3 NA (2.02.05.02), inv.nr.405: notulen Ministerraad, 04-01-1957.
- 4 De zetelverdeling in de Haagse gemeenteraad (45 zetels) was op dat moment als volgt: PvdA 16, KVP 10, VVD 6, ARP 6, CHU 4 en CPN 3 zetels. Voor citaat Scheps, zie: *Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal* (verder: *HTK*), 30-01-1957, 2257.
- 5 *HTK*, 30-01-1957, 2261.
- 6 *HTK*, 31-01-1957, 2279.
- 7 *HTK*, 31-01-1957, 2294.
- 8 Gupta, *The Dutch burgomaster*, 15.
- 9 Gerard van Walsum had bij zijn aanstelling in 1952 als burgemeester van Rotterdam reeds langjarige politieke ervaring in de gemeentelijke, landelijke en provinciale politiek. Hij was bovendien burgemeester van Delft geweest. Hans Kolfschoten was minister van Justitie geweest, had ruime parlementaire ervaring en was tien jaar burgemeester van Eindhoven geweest.
- 10 Van Hall, *Ervaringen*, 137.
- 11 Van Hall, *Ervaringen*, 140.
- 12 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 13 Van Hall, *Ervaringen*, 138.
- 14 SAA (382), inv.nr. 508: brief van advocaat Jansma aan Gijs van Hall, 17-12-1956.
- 15 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv.nr. 4422: Koninklijk Besluit van 31-12-1956.
- 16 De Bank Labouchere verloor eind twintigste eeuw haar zelfstandigheid en werd verkocht, eerst aan verzekeringsmaatschappij Aegon, die de bank in 2000 doorverkocht aan de Belgisch-Franse bank Dexia (zie onder meer *Algemeen Dagblad*, 15-03-2000 en *de Volkskrant*, 04-08-2004). Dexia werd daarmee ook eigenaar van aandelenleasemaatschappij Legio Lease, die onderdeel was van Labouchere. Deze leasemaatschappij was later spil in de 'Legio Lease-affaire'. Dexia kwam door de krediet- en bankcrisis vanaf 2008 in financiële problemen en werd ontmanteld. De Bank Labouchere bestaat als zodanig niet meer.
- 17 'Mr. G. van Hall burgemeester van Amsterdam', *De Tijd*, 02-01-1957.
- 18 'Burgemeester', *De Telegraaf*, 03-01-1957.

- 19 *De Volkskrant*, 03-01-1957.
- 20 'Mr. G. van Hall. Een man van eruditie en een man van de praktijk', *Algemeen Handelsblad*, 02-01-1957.
- 21 'Gesprek met Mr. G. van Hall, de nieuwe burgemeester', *Het Parool*, 02-01-1957.
- 22 *Trouw*, 02-01-1957.
- 23 Van Hall, *Ervaringen*, 156.
- 24 SAA (382), inv.nr. 609: brief van Jan Barents aan Gijs van Hall, 02-01-1957.
- 25 SAA (382), inv.nr. 612: brief van Loe de Jong aan Gijs van Hall, 03-01-1957.
- 26 SAA (382), inv.nr. 612: brief van Paul Kapteyn aan Gijs van Hall, 04-01-1957.
- 27 Dit is een verwijzing naar D'Ailly's buitenechtelijke relatie met kunstenaar Giséle van Waterschoot van der Gracht. Van zijn vrouw Annie d'Ailly-Fritz scheidde hij pas na zijn burgemeesterschap.
- 28 SAA (382), inv.nr. 612: brief van Sjoerd Gerbrandy aan Gijs van Hall, 02-01-1957.
- 29 SAA (382), inv.nr. 609: brief van F.J. Goedhart aan Gijs van Hall, 05-01-1957.
- 30 'Nol over zijn vriend Gijs', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 31 SAA (382), inv.nr. 397: brief van Emma Nijhoff aan Gijs van Hall, ongedateerd.
- 32 'Bloemrijke dag in huize Van Hall', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 33 Het pand Herengracht 502, ook genoemd het Huis met de Kolommen, is sinds 1927 ambtswoning van de burgemeester van Amsterdam. Het pand was eerder in eigendom van de bankier Karel van Aalst, die het pand in 1920 aan de gemeente Amsterdam schonk, op voorwaarde dat het de ambtswoning van de burgemeester zou worden.
- 34 'Bloemrijke dag in huize Van Hall', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 35 'Mr. Van Hall wil niet in Amsterdam de lakens uitdelen', *Algemeen Handelsblad*, 03-01-1957.
- 36 SAA (382), inv.nr. 406: brief van Gijs van Hall aan Wim Kan, januari 1958.
- 37 SAA (382), inv.nr. 410: brief van Wim Kan aan Gijs van Hall, 19-01-1958. Het lied dat werd geschraapt door Kan is vermoedelijk het nieuwjaarslied 't *Is mal Van Hall*.
- 38 Rühl (red.), *Wim Kan*, 67.
- 39 *GbA 1957*, afdeling 2, 86.
- 40 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 29-01-1957.
- 41 'Eerste burger van A'dam geïnstalleerd', *Het Vrije Volk*, 02-02-1957.
- 42 'Burgemeester Van Hall vat zijn taak ernstig op', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 43 *GbA 1957*, afdeling 2, 86-90.
- 44 *GbA 1957*, afdeling 2, 86-90.
- 45 Polak, 'De Amsterdammers', in: Meertens en De Vries (red.), *De Nederlandse volkskarakters*, 195-196.
- 46 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Nel van Hall-Boissevain aan Gijs van Hall, 04-02-1957.
- 47 'Alles draait hier om 't geld', *De Telegraaf*, 04-01-1957.
- 48 Hofland, *Leden van de Raad*, 62.
- 49 Kaal, *Het hoofd van de stad*, 29.
- 50 Couperus, *De machinerie*, 74.

- 51 'De City-Manager', *De Gemeente*, 06-09-1923.
- 52 Van Poelje, *Wilde groei*, 4-5.
- 53 Van Poelje, *Wilde groei*, 6-7.
- 54 Couperus, *De machinerie*, 56.
- 55 *Accent*, 05-07-1969.
- 56 'Mr. Van Hall wil niet in Amsterdam de lakens uitdelen', *Algemeen Handelsblad*, 03-01-1957.
- 57 Geciteerd in: 'Van Hall. De laatste der regenten', *De Leidsche Courant*, 10-05-1967.
- 58 Van Hall, *Ervaringen*, 163.
- 59 'Democratie moet ook daadkracht kunnen opbrengen', *De Telegraaf*, 30-03-1961.
- 60 Elzinga, *Dualisme en lokale democratie*, 36.
- 61 Het Gemeentefonds is een fonds op de rijksbegroting dat wordt gevuld uit de belastingen. Gemeenten krijgen elk jaar geld uit dit fonds om een deel van hun uitgaven te betalen.
- 62 Elzinga, *Dualisme en lokale democratie*, 38.
- 63 'De toekomst van het burgemeesterschap', *De Nederlandse Gemeente*, 15-10-1965.
- 64 'Hoofdstad door geldnood ver achter', *De Telegraaf*, 6-11-1959.
- 65 *GbA 1958*, afdeling 2, deel 1, 4.
- 66 *Stedelijk Jaarverslag Amsterdam 1961*, 17.
- 67 SAA (382), inv. nr. 398: brief van Emma Nijhoff aan Gijs van Hall, 19-01-1927.
- 68 'Manier van ontslag geven natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 69 SAA (382), inv. nr. 469: dagboek Emma van Hall-Nijhoff, 16-12-1965.
- 70 SAA (382), inv. nr. 751. De vereniging heet officieel Nederlandse Orde van Grafologen en heeft 56 leden, zie: www.grafologie.net *website geraadpleegd 20-01-2016*.
- 71 Van Hall-Nijhoff, 'Drie grote Nederlanders', in: *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, xvii, 1-25.
- 72 Zo maakte in de jaren vijftig driekwart van de Nederlandse bedrijven gebruik van de grafologie bij het beoordelen van sollicitanten. Psycholoog Abraham Jansen maakte in 1963 in zijn proefschrift *Validation of graphological judgments* een einde aan de reputatie van de grafologie door in een experiment te bewijzen dat grafologen niet beter in staat zijn persoonlijkheidskenmerken in het handschrift terug te lezen dan leken.
- 73 Van Hall-Nijhoff, *Tien politici*, 27.
- 74 SAA (382), inv. nr. 422: brief van Tine van Buul aan Emma van Hall, 18-04-1963.
- 75 'Het klankbord', *Ons Amsterdam (2006)*, 445. Zie ook <http://www.onsamsterdam.nl/component/content/article/15-dossiers/501-het-klankbord> *website geraadpleegd 20-01-2016*.
- 76 SAA (382), inv. nr. 704: brief van Jacques Presser aan Emma van Hall, 08-01-1959.
- 77 Rijxman, A. C. *Wertheim*, 319-322.

- 78 'De burgemeester. Tijdsbeeld van een menselijk ambt', in: Kolfschoten en Dijkmeester-de Brauw (red.), *De burgemeester en de burgemeestersvrouw*, 11.
- 79 Prins, 'Journalist Willem Polak', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 233.
- 80 'Voor u, mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 81 'Het vak burgemeestersvrouw', *De vrouw en haar huis*, 55, 64.
- 82 Emma van Hall was onder meer beschermvrouw van de Federatie van Instellingen Kinderbescherming, erepresident van het Amsterdams Comité tot verkoop van kinderzegels, beschermvrouw van de Bond van Invaliden Amsterdam, erepresident van de Algemene Amsterdamse Vereniging voor wijkverpleging 'Het witte kruis', erepresident van Tehuis Annette voor ongehuwde moeders, beschermvrouw van de Vereniging tot Verspreiding van Bloemen, Vruchten en Lectuur in de Ziekenhuizen te Amsterdam, erevoorzitter van de Vereniging Kinderuitzending Amsterdam, erevoorzitter Amsterdamsche Vereeniging tot Instandhouding van Kinderbewaarplaatsen en erevoorzitter afdeling Amsterdam van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen. Zie ook: SAA (382), inv.nr. 702: secretariaat Emma van Hall met correspondentie over haar lidmaatschappen.
- 83 SAA (382), inv. nr. 463: dagboek Emma van Hall, 24-01-1934.
- 84 SAA (382), inv. nr. 463: dagboek Emma van Hall, 29-01-1934.
- 85 Emma had als jongste uit een gezin van vier kinderen in haar jeugd steeds van haar vader moeten vernemen dat zij zelf ook van het andere geslacht had moeten zijn. Haar broer Wouter, oudste in het gezin, bleef kinderloos. Daarna volgden twee zussen en daarna had Emma, als jongste, weer een jongen moeten zijn. In familieverband sprak zij over zichzelf vaak als 'de jongste dochter die eigenlijk de jongste zoon had moeten zijn'. Zie: SAA (382), inv. nr. 869: stukken betreffende de 70ste en 80ste verjaardag van Paulus Nijhoff.
- 86 Toespraak Marleen Habraken-van Hall bij de begrafenis van haar zus Deanna van Hall, 25-07-2015. Toespraak in bezit van Marleen Habraken-van Hall.
- 87 Jane de Iongh (1900-1982) was een openlijk lesbische historica en publiciste op economisch-historisch terrein. Zij had geschiedenis gestudeerd aan de UvA, promoveerde en raakte allengs verzeild in het vrouwelijk vrijwilligerswerk, eerst de KVV, daarna de UVV. Zij was bestuurslid van het NISG en publiceerde in *De Groene Amsterdammer* en het *Algemeen Handelsblad* over vrouwenzaken, al beschouwde zij zichzelf niet als feministe. In de jaren dertig was zij een bekende verschijning in Amsterdam.
- 88 Hueting, *Vrijwillig*, 63-64.
- 89 Eind jaren twintig had Jane de Iongh voor de Vereeniging voor de Effectenhandel, waar Emma's schoonvader Aat van Hall een prominent bestuurder was, een gedenkboek voor het vijftigjarig bestaan geschreven. Niet ondenkbaar is dat de wegen van Jane en Emma elkaar toen al kruisten.
- 90 Hueting, *Vrijwillig*, 69.
- 91 Hueting, *Vrijwillig*, 116.
- 92 'Een beeld van de UVV', *Raad en Daad*, december 1974, 8.
- 93 Redactioneel commentaar ter gelegenheid van het vertrek van Emma als lid van de redactiecommissie, *Raad en Daad*, februari 1957, 1.

- 94 'De welvaartstaat in de goede oude tijd', onder het initiaal 'E' toegeschreven aan Emma van Hall, *Raad en Daad*, april 1960, 8.
- 95 'Herdenken of niet herdenken', *Raad en Daad*, mei 1961, 6.
- 96 Hueting, *Vrijwillig*, 127.
- 97 'Is de vrouw een mens?', *Raad en Daad*, mei 1972, 6.
- 98 De uvv bestaat nog steeds, maar is geen specifiek vrouwelijke organisatie meer. De afkorting staat tegenwoordig voor Unie Van Vrijwilligers Nederland. Met bijna 9000 vrijwilligers en meer dan vijftig lokale afdelingen is de uvv een van de grote spelers op de vrijwilligersmarkt. Een bekende activiteit van de uvv is het leveren van maaltijden via de merknaam 'Tafeltje-dek-je', zie ook www.uvvnet.nl *website geraadpleegd 20-01-2016*.
- 99 De term 'mantelpakfeminisme' werd geïntroduceerd door Margit van der Steen in haar promotieonderzoek naar het leven van Hilda Verwey-Jonker. Van der Steen verstaat onder mantelpakfeministen, die vrouwen die in de jaren vijftig via politiek-parlementaire weg successen behaalden bij de verbetering van de juridische positie van vrouwen. Zie voor meer informatie: <https://www.historici.nl/nieuws/de-jurk-van-hilda-verwey-jonker> *website geraadpleegd 21-02-2015*.
- 100 Delprat, *De reeder*, 353.
- 101 Gijs van Hall was in zijn jeugd en ook op latere leeftijd vaak ziek geweest, had last van zijn rug en was ook tijdens zijn burgemeesterschap geregeld ziek, te beginnen met een dubbele maagbloeding drie maanden na zijn installatie als burgemeester, waardoor hij gelijk enige tijd uit de running was, zie: 'Burg. Van Hall tijdens lunch ziek geworden', *Het Vrije Volk*, 09-05-1957.
- 102 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 103 Van Hall, *Ervaringen*, 145.
- 104 Citaten aangehaald uit *de Volkskrant* (bijlage 'Het Vervolg'), 01-09-1979.
- 105 Meershoek, *Dienaren van het gezag*, 377.
- 106 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 102-1.
- 107 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 80-2.
- 108 'H. J. v. d. Molen geïnstalleerd. H. C. van Amsterdam', *De Tijd*, 02-11-1956.
- 109 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 419.
- 110 *GbA 1957*, afdeling 2, 86-90.
- 111 'Grachtdemping zonde van de mooie stad', *De Telegraaf*, 1-10-1956.
- 112 *Commissie van Onderzoek, slotrapport*, bijlage 129, 1-3.
- 113 Fahrenfort, Jansen en Sanders, *Oproer in Amsterdam*, 11.
- 114 'Nederland kapot aan slap beleid', *De Telegraaf*, 11-12-2004.
- 115 Meershoek, *Dienaren van het gezag*, 377.
- 116 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 104-2 en 104-3.
- 117 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 85-3.
- 118 Meershoek, *Dienaren van het gezag*, 378.
- 119 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 71-6 en 71-7.
- 120 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 71.
- 121 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 71-1.
- 122 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 96-4

- 123 'Nederland kapot aan slap beleid', *De Telegraaf*, 11-12-2004.
- 124 Meershoek, 'Onzeker gezag', in: De Rooy (red.), *Waakzaam in Amsterdam*, 507.
- 125 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 419.
- 126 *Commissie van Onderzoek, eerste interim-rapport*, bijlage 26-1.
- 127 *Haagsche Post*, 20-05-1967.
- 128 Van Hall, *Ervaringen*, 161.
- 129 *GbA 1958*, afdeling 2, deel 1, 2.
- 130 Veldheer, *Kantelend bestuur*, 92.
- 131 *GbA 1958*, afdeling 2, deel 1, 3.
- 132 Bosscher, 'De oude en de nieuwe stad', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 377.
- 133 'De autotunnel onder het IJ', *Ons Amsterdam (1957)*, 34-36.
- 134 *GbA 1953*, afdeling 2, deel 1, 173.
- 135 *HEK*, 16-03-1955, 3288.
- 136 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Brief aan Gijs van Hall van de Dienst der Havens en Handelsinrichtingen, 25-03-1957.
- 137 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Vertrouwelijke notitie van de wethouder van publieke werken, 02-02-1957.
- 138 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Brief van Gijs van Hall aan Jaap de Vos van Steenwijk, 23-03-1957.
- 139 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Verklaring van B&W van Amsterdam, 29-05-1957.
- 140 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Verklaring van B&W van Amsterdam, 29-05-1957.
- 141 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Brief van minister Algera van Verkeer & Waterstaat aan B&W, 24-05-1957.
- 142 Bosscher, 'De oude en de nieuwe stad', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 379.
- 143 Van Hall, *Ervaringen*, 147.
- 144 SAA (382), inv. nr. 471: stukken betreffende de oeververbindingen van het Noordzeekanaal en het IJ. Verklaring van B&W, 29-05-1957.
- 145 'IJ-tunnelling 1957', *Algemeen Handelsblad*, 10-07-1957.
- 146 Van Hall, *Ervaringen*, 148.
- 147 'Van Hall', *NRC Handelsblad*, 27-01-1994.
- 148 Smit, *Omwille der billijkheid*, 48-55.
- 149 'Rente van $\text{\$}$ -lening Amsterdam zal lager zijn dan 5½ procent', *De Telegraaf*, 19-02-1958.
- 150 'Zij aan zij voor een tunnel onder het IJ', zie <http://www.amsterdam.nl/parkeren-verkeer/verkeersprojecten/ijntunnel/tunnel-ij/> website geraadpleegd 22-02-2015.
- 151 *HTK*, 04-10-1960, 48.

- 152 'Binnen 7 jaar de IJ-tunnel', *De Telegraaf*, 13-01-1961.
- 153 SAA (382), inv.nr. 399: brief van Nel van Hall aan haar zoon Gijs, 04-01-1961.
- 154 'Vijftig jaar geleden', *Ons Amsterdam* (2011), 377.
- 155 *Accent*, 06-07-1969.
- 156 *GbA 1960*, afdeling 2, deel 2, 1887.
- 157 Roegholt, *Amsterdam in de 20e eeuw*, 268.
- 158 *HEK*, 07-05-1947, 662.
- 159 SAA (382), inv.nr. 550: stukken betreffende het College van Curatoren van de UvA. Brief bedrijfseconomisch adviseur UvA aan burgemeester D'Ailly, 25-10-1952.
- 160 Geelhoed, 'De volkeren der aarde', in: Dorsman en Knegtmans (red.), *Keurige wereldbestormers*, 75.
- 161 Knegtmans, *Professoren van de stad*, 391.
- 162 Geelhoed, 'De volkeren der aarde', in: Dorsman en Knegtmans (red.), *Keurige wereldbestormers*, 76.
- 163 Zie: http://resources.huuygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn3/suijs_website_geraadpleegd 16-07-2015.
- 164 'Niet links, niet rechts', *Folia*, 26-01-2007.
- 165 'Speelde politiek rol bij benoeming hoogleraar?', *Friese Koerier*, 03-11-1960.
- 166 Willem Steigenga vertrok na zijn afwijzing naar Nigeria, waar hij de Nigeri-aanse regering adviseerde over de stedelijke planning. Toen de UvA kort daarna de leerstoel planologie en demografie instelde was Steigenga een logische kandidaat: de benoemingsprocedure, waar de gemeenteraad nu niets meer mee te maken had, verliep zonder problemen en Steigenga werd de eerste hoogleraar planologie en demografie in Nederland.
- 167 *GbA 1958*, afdeling 2, deel 1, 4.
- 168 *De Courant/Nieuws van de Dag*, 29-12-1960.
- 169 *GbA 1960*, afdeling 2, deel 2, 1910.
- 170 'Hoofdstad door geldnood ver achter', *De Telegraaf*, 06-11-1959.
- 171 *GbA 1960*, afdeling 2, deel 2, 1881.
- 172 Van Hall, *Ervaringen*, 156.
- 173 Van der Steen, *Cals. Koopman in verwachtingen*, 243.
- 174 *GbA 1960*, afdeling 2, deel 2, 1908.
- 175 *GbA 1960*, afdeling 2, deel 2, 1910.
- 176 *GbA 1960*, afdeling 2, deel 2, 1915. De tegenstemmende CPN-raadsleden waren de heren Luirink, Seegers, Verheij, Van het Schip en Weenink en mevrouw Muller-van West.
- 177 *Folia Civitatis*, 14-01-1961, 1-2.
- 178 *Folia Civitatis*, 19-05-1962, 3.
- 179 *Folia Civitatis*, 30-09-1967, 3.
- 180 'Mr. G. van Hall: Ik heb nooit de illusie gehad dat ik Amsterdam regeerde', *Vrij Nederland*, 21-12-1968.

HOOFDSTUK 8

- 1 *GbA 1961*, afdeling 2, deel 1, 4-5.
- 2 Stadsarchief Rotterdam (verder: SAR), archief Van Walsum (verder: 307),

- inv. nr. 369: brief Gijs van Hall aan Gerard van Walsum, 16-01-1961.
- 3 *GbA* 1961, afdeling 2, deel 1, 7.
 - 4 'Een wethouder van B. Z.', *De Telegraaf*, 13-01-1961.
 - 5 Bosscher, 'De oude en de nieuwe stad', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 351.
 - 6 SAA (382), inv. nr. 509: brief Gijs van Hall aan Renée Boissevain, 08-6-1960.
 - 7 Onder burgemeester Tellegen werden per 1 januari 1921 de dorpen Sloten, Nieuwendam, Ransdorp en Watergraafsmeer door Amsterdam geannexeerd.
 - 8 Bedoeld wordt waarschijnlijk een consulaat of een pr-bureau, zie: 'Burgemeester Van Hall tevreden over 1961', *De Telegraaf*, 20-12-1961.
 - 9 'Neerlands beste gastvrouw', *Elseviers Weekblad*, 23-02-1963.
 - 10 'De Nacht van Van Hall', *Elseviers Weekblad*, 31-10-1964. Hier wordt bedoeld op een verhit en nachtelijk Kamerdebat rond Van Halls plannen met de Bijlmermeer.
 - 11 Het gaat hier om wetsvoorstel 5146, ingediend op 23 april 1958 door toenmalig minister van Binnenlandse Zaken Struycken.
 - 12 Van Hall, *Ervaringen*, 152.
 - 13 *HTK*, 06-12-1961, 2227.
 - 14 *GbA* 1962, afdeling 2, deel 1, 2-4.
 - 15 P.J. Mijksenaar, 'A. J. d' Ailly', in: *Economisch-Historisch jaarboek* 32 (1969), 325.
 - 16 Van Hall, *Ervaringen*, 152.
 - 17 *HTK*, 07-12-1961, 2237.
 - 18 De motie-Scheps werd naast Scheps (PvdA) ingediend door de heren Franssen (PvdA), Koersen (PvdA), Van Leeuwen (vvd), Vermeer (PvdA) en Van de Wetering (CHU).
 - 19 *HTK*, 07-12-1961, 2237.
 - 20 *HTK*, 07-12-1961, 2246.
 - 21 *Haagsche Post*, 06-10-1962. In genoemd interview haalde Van Hall de stad Brussel aan, die uit een groot aantal afzonderlijke gemeenten – 'een heleboel Bredas' – bestond (en bestaat), met alle planologische consequenties van dien.
 - 22 'Amsterdam zonder Bijlmermeer zwarte periode tegemoet', *Gereformeerd Gezinsblad*, 02-04-1962.
 - 23 'Amsterdamse KvK steunt B en W in zaak-Bijlmermeer', *Het Vrije Volk*, 06-07-1962.
 - 24 'De Nacht van Van Hall', *Elseviers Weekblad*, 31-10-1964.
 - 25 *HTK*, 27-10-1964, 352.
 - 26 'Toxopeus verliest strijd', *De Telegraaf*, 28-10-1964.
 - 27 Van Hall, *Ervaringen*, 153.
 - 28 SAA (382), inv. nr. 677: brief van Gijs van Hall aan burgemeester Dirk Kastelein van Weesperkarspel, 21-10-1964.
 - 29 Van Hall, *Ervaringen*, 155.
 - 30 'Landjepik in Weesperkarspel', zie <http://www.amsterdam.nl/zuidoost/buurten/canon-zuidoost/websitegeraadpleegd26-04-2015>.
 - 31 Databank verkiezingsuitslagen Kiesraad, zie: <http://www.verkiezingsuitslagen.nl/Na1918/Verkiezingsuitslagen.aspx?VerkiezingsTypeId=3> *website geraadpleegd 29-03-2015*.

- 32 Bleich, *Joop den Uyl*, 172-174.
- 33 'Mr. Van Hall. Vijf jaar burgemeester van herrijzend Amsterdam', *Het Vrije Volk*, 01-03-1962.
- 34 *Nieuwe Rotterdamse Courant*, 12-02-1962.
- 35 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv. nr. 4422: brief van Max Prinsen aan de minister van BZK, 26-11-1962. Uit het dossier blijkt niet of er nog meerdere kandidaten zijn. Die waren er dus waarschijnlijk niet.
- 36 *GbA 1963*, afdeling 2, deel 1, 96-97.
- 37 NA (2.02.05.02), inv. nr. 753: notulen Ministerraad, 25-01-1963.
- 38 Gijs van Hall was tot 1963 lid van het genootschap, daarna niet meer, althans niet bekend. Enige bestuursfunctie in het genootschap bekleedde hij niet. E-mail Nederlands Genootschap van Burgemeesters, 30-10-2014.
- 39 *De Nieuwe Linie*, 25-05-1968. Een dergelijk verzoek van Van Hall heeft de Hoge Raad van Adel nooit bereikt volgens een bericht van de secretaris van de raad, e-mail, 23-10-2012.
- 40 NA/BiZa-BB, archiefinventaris 2.04.87, inv. nr. 4422: Koninklijk Besluit van 25-01-1963. De inventaris geeft geen nadere toelichting over de aard van de late herbenoeming.
- 41 *GbA 1963*, afdeling 2, deel 1, 100-102.
- 42 Publicist Henk Hofland beschouwt overigens een demonstratie in februari 1961 als 'eerste treffen met een politieke betekenis' tussen betogers en politie. Aanleiding daarvoor was de dood van de Congolese onafhankelijkheidsstrijder Patrice Emery Lumumba. Zie Hofland, *Tegels lichten*, 177. Ook in december 1961 vond al een demonstratie met politieke betekenis plaats, toen een groep jongeren door het centrum van de stad trok met spandoeken waarop antikernwapenleuzen waren geschreven. De politie dreef de betoging uiteen.
- 43 *HTK*, aanhangsel Tweede Kamer, vragen en antwoorden 1963, nr. 20, 23.
- 44 Het Comité 29 november 1962 werd actief in de loop van 1962 en was genoemd naar de dag waarop 123 deelnemers aan een sitdowndemonstratie tegen de kernbewapening in Oost en West in Den Haag zouden worden berecht. Zie ook <http://search.socialhistory.org/Record/ARCH02355/Archive-Content-AndStructure> *website geraadpleegd 02-04-2016*.
- 45 Hartsuiker, 'Kroniek van de handhaving van de rechtsorde te Amsterdam', in: Van Binsbergen (e. a.), *Handhaving van de rechtsorde*, 66.
- 46 'Predikanten bemoeien zich met optreden politie', *Gereformeerd Gezinsblad*, 26-07-1963.
- 47 'Burgemeester Van Hall antwoordt predikanten', *Gereformeerd Gezinsblad*
- 48 Remarque (red.), *Slaags met de politie*, 96.
- 49 *GbA 1963*, afdeling 2, deel 11. Bijlage A, 1.
- 50 *HTK*, aanhangsel Tweede Kamer, vragen en antwoorden 1963, nummer 86, 104.
- 51 Dit 'driehoeksoverleg' is uiteindelijk geformaliseerd in de nieuwe Politiewet 2012, artikel 13, lid 1.
- 52 Hartsuiker, 'Kroniek van de handhaving van de rechtsorde te Amsterdam', in: Van Binsbergen (e. a.), *Handhaving van de rechtsorde*, 67-68.
- 53 *GbA 1963*, afdeling 2, deel 11. Bijlage A, 7-8.

- 54 Remarque, *Slaags met de politie*, 129.
- 55 'Amsterdam zou 2 burgemeesters moeten hebben', *Algemeen Handelsblad*, 17-04-1964.
- 56 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 400.
- 57 Het woord 'nozem' zou volgens sommigen een afkorting zijn van 'Nederlands Onderdaan Zonder Enige Moraal'. Zeker is dit niet. Een waarschijnlijker verklaring is dat het Jiddische 'nozem' Bargoens is voor 'penoze'. Het woord 'provo' is sinds de jaren zestig bij sommigen in gebruik gebleven om opstandige jongeren te typeren.
- 58 'De nozems eisen het volle pond', *Vrij Nederland*, 03-09-1955.
- 59 'Nozem: product van de moderne film', *Elseviers Weekblad*, 19-09-1959.
- 60 Bernard, 'Van beeldvorming tot imaaize', in: Tillekens (red.), *Nuchterheid en nozems*, 193.
- 61 Campert, *Het leven is vurrukkulluk*, 31
- 62 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 400.
- 63 Bernard, 'Van beeldvorming tot imaaize', in: Tillekens (red.), *Nuchterheid en nozems*, 195.
- 64 Volgens Niek Pas bestond Provo naast de oprichters uit 'dragende krachten' eromheen. Hij noemt Peter Bronkhorst, Hans Tuynman, Duco van Weerlee, Bernhard de Vries en Luud Schimmelpennink. Pas noemt Provo een 'door mannetjes gedomineerde omgeving'. Er waren inderdaad weinig vrouwen betrokken bij Provo. Enkelen zijn wel te noemen: Rob Stolks echtgenote Sara Duijs, Koosje Koster, Felice Schuyt en Irène van de Weetering. Zie ook: Pas, *Provo. Mediafenomeen 1965-1967*, 162.
- 65 Voor een uitgebreide biografie van de antirookmagiër, zie: Duivenvoorden, *Magiër van een nieuwe tijd*.
- 66 De oorspronkelijke onthulling van Het Lieverdje vond plaats op 2 mei 1959. Het beeldje was toen van gips. Na een inzamelingsactie werd het omgegoten in brons en op 10 september 1960 met veel aandacht van de pers opnieuw onthuld door Emma van Hall.
- 67 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 90-4.
- 68 'Roel van Duijn in debat met Rutger Bregman', *Vrij Nederland*, 03-04-2015.
- 69 Van Duijn, *Provo. De geschiedenis*, 18.
- 70 Van Duijn, *Het witte gevaar*, 64.
- 71 Huizinga, *Homo ludens*, 26.
- 72 Kennedy, *Nieuw Babylon*, 120.
- 73 Zahn, *Regenten, rebellen en reformatoren*, 211-212.
- 74 Kennedy, *Nieuw Babylon*, 128-129.
- 75 Jeugdsocioloog J. S. van Hessen heeft hiernaar een baanbrekende studie gericht in zijn promotieonderzoek *Samen jong zijn: een jeugd-sociologische verkenning in gesprek met vorigen* (Assen, 1965).
- 76 Pas, *Provo! Mediafenomeen 1965-1967*, 231.
- 77 *Commissie van Onderzoek, slotrapport*, bijlage 127, 5.
- 78 Te Velde, 'Herenstijl en burgerzin', in: Aerts en Te Velde (red.), *De stijl van de burger*, 172.

- 79 Het gaat hier bijvoorbeeld om het Kermisoproer (1876) onder burgemeester Den Tex, het Palingoproer (1886) onder burgemeester Van Tienhoven of het Aardappeloproer (1917) onder burgemeester Tellegen.
- 80 Mulisch, *De rattenkoning*, 87-90.
- 81 SAA (382), inv.nr. 333: brief Vera van Hall aan Dea van Hall, 15-02-1970. Provo was op dat moment al opgeheven, maar de naam leefde voort en werd synoniem voor alles wat tegen het gezag aeerde.
- 82 Kennedy, *Nieuw Babylon*, 212.
- 83 'Mr. G. Hall', *Het Parool/ps van de week*, 13-06-1970.
- 84 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968
- 85 *GbA 1965*, afdeling 2, deel 2, 1256.
- 86 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 87 *Accent*, 05-07-1969.
- 88 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 89 'Vaste route. Sara Stolk-Duijs', *Ons Amsterdam* (nov.-dec. 2014), 22-23.
- 90 Veldheer, *Kantelend bestuur*, 90.
- 91 Kennedy, *Nieuw Babylon*, 132.
- 92 'Provo-Nieuwe Stijl', *Elseviers Magazine*, 20-05-1967.
- 93 Huizinga, *Homo Ludens*, 26.

HOOFDSTUK 9

- 1 'De toekomst van het burgemeesterschap', *De Nederlandse Gemeente*, 15-10-1965.
- 2 *Commissie van Onderzoek, eerste interim-rapport*, bijlage 32-1 tot en met 32-5.
- 3 *Commissie van Onderzoek, slotrapport*, 146.
- 4 Duivenvoorden, *Rebelse jeugd*, 167.
- 5 Bosscher, *De dood van een metselaar*, 31.
- 6 In beide Kamers der Staten-Generaal is niettemin wel een debat gevoerd over het huwelijk en de geloofsovergang van Irene. In de Eerste Kamer werd een debat gevoerd op 18 februari 1964. Van Hall was daarbij niet aanwezig. Zie: *HEK*, 18-02-1964.
- 7 De Jong zou later in opdracht van de regering – in twaalf delen, bestaande uit 26 banden – de officiële geschiedenis van de oorlogsjaren in Nederland te boek staven. Het eerste deel van *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* verscheen in 1969. Het laatste deel verscheen in 1994.
- 8 Naast de televisiedocumentaire van De Jong en de publicatie van Presser werd in 1965 ook twintig jaar Bevrijding gevierd en vond de 25-jarige herdenking van de inval van de Duitsers plaats. Het leidde beide tot de nodige aandacht in de pers. Ook was er commotie rond de vrijlating van een van 'de vier van Breda', de Duitser Willy Lages, voormalig chef van de Amsterdamse Sicherheitsdienst. De prominente rol die Duitsland speelde binnen de (toenmalige), net opgerichte EEG en de toenadering en mogelijke erkenning van de DDR door Duitsland als gevolg van de 'dooi' tussen Oost en West voedde ook de aandacht voor de Duitse cultuur en geschiedenis.
- 9 Righart, *De eindeloze jaren zestig*, 213.
- 10 Pas, *Imaazje!*, 79.

- 11 Pas, *Imaazje!*, 146.
- 12 'De komende verloving', *Het Vrije Volk*, 16-06-1965.
- 13 'Krantenreacties op verloving', *Het Vrije Volk*, 18-06-1965.
- 14 'Monarchie moet boven alles gaan', *De Leidse Courant*, 20-10-1965.
- 15 'De paarden gedroegen zich voorbeeldig', in: *de Volkskrant* digitaal, zie <http://www.volkskrant.nl/dossier-archief/de-paarden-gedroegen-zich-voorbeeldig~a582819/> website geraadpleegd 01-07-2015.
- 16 'Het vertrouwen in de Kroon', overgenomen uit *Het Parool*, in: Van den Boomen en Lammers (red.), *Beatrix Claus*, 90.
- 17 Het gaat vermoedelijk om het hoofdredactioneel commentaar 'Prinses en Claus', *Het Parool*, 17-06-1965.
- 18 *Het Parool*, los krantenknipsel, met de hand gedateerd 17-06-1965.
- 19 Van Hall, *Ervaringen*, 185.
- 20 SAA (382), inv.nr. 469: dagboek Emma van Hall, 31-10-1965.
- 21 SAA (382), inv.nr. 624: brieven naar aanleiding van het huwelijk, veelal ongedateerd en anoniem.
- 22 In 1956 werd Van Hall benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau, in 1961 tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.
- 23 SAA (382), inv.nr. 410: brief Simon Carmiggelt aan Gijs van Hall, 19-11-1965.
- 24 'Politiek sleept demonstranten weg bij Dammonument', *Het Vrije Volk*, 03-07-1965.
- 25 'Onderzoek naar optreden politie niet openbaar', *Het Vrije Volk*, 13-08-1965.
- 26 SAA (382), inv.nr. 688: los conceptverslag *Commissie van Onderzoek*, 10-05-1967.
- 27 'Verloofden in de hoofdstad', *De Telegraaf*, 05-07-1965.
- 28 Van Hall, *Ervaringen*, 184-186.
- 29 NA (2.02.05.02), inv.nr. 785: notulen Ministerraad, 22-10-1965.
- 30 Van der Steen, *Cals. Koopman in verwachtingen*, 349.
- 31 SAA (382), inv.nr. 623: brief of notitie van prinses Beatrix aan premier Cals, ongedateerd, vermoedelijk oktober 1965.
- 32 NA (2.02.05.02), inv.nr. 785: notulen Ministerraad, 15-10-1965.
- 33 NA (2.02.05.02), inv.nr. 785: notulen Ministerraad, 22-10-1965.
- 34 NA (2.02.05.02), inv.nr. 785: memorie van antwoord bij notulen Ministeraad, 22-10-1965.
- 35 NA (2.02.05.02), inv.nr. 785: notulen Ministerraad, 29-10-1965.
- 36 *HTK*, 10-11-1965, 514. Tegen stemden de leden Bruggeman, Burggraaf, Lankhorst en Slotemaker de Bruine (allen Psp) en de PvdA-fractieleden Franssen, Goedhart, Leibbrandt, Peschar en Voogd. De CPN onthield zich van stemming.
- 37 *HEK*, 07-12-1965, 170. Tegen stemden de leden Cammelbeeck, Meester en De Rijk (allen PvdA) en de Psp-fractieleden Van Pelt en Van der Spek.
- 38 SAA, archief Koets (verder: 527), inv.nr. 169: stukken betreffende het huwelijk van Beatrix en Claus. Begroting huwelijk en brief van premier Cals aan Gijs van Hall, 08-02-1966.
- 39 Pas, *Provo! Mediafenomeen 1965-1967*, 123.
- 40 'Regen viel neer op Gouden Koets', *Het Parool*, 10-03-1966.

- 41 'HBS' er zegt bommen voor de 10e maart te hebben gemaakt', *Nieuwsblad van het Noorden*, 26-03-1966.
- 42 '10 maart 1966. Het politiedraaiboek', *Ons Amsterdam* (1991), 66.
- 43 'Provo-oogst: 26 arrestanten', *Algemeen Handelsblad*, 11-03-1966.
- 44 *HTK*, 1965-1966 (Aanhangsel Kamervragen), 594.
- 45 Het opstellen van kleurentelevisies in Krasnapolsky werd twee maanden voor het huwelijk aangekondigd, zie: 'Stan Huygens Journaal', *De Telegraaf*, 04-01-1966.
- 46 Hofland, *Tegels lichten*, 221.
- 47 De Rooy, *Ons stipje op de wereldkaart*, 247.
- 48 Righart, *De eindeloze jaren zestig*, 109.
- 49 Bouwman, *Mies en scène*, 58.
- 50 SAA (382), inv. nr. 624: draaiboek *Mies en Scène*, 19-03-1966.
- 51 'Wolkers stuurt prijs terug', *Het Vrije Volk*, 12-03-1966.
- 52 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 112-12 en -13.
- 53 'Politie en jongeren weer slaags', *Het Vrije Volk*, 21-03-1966.
- 54 Bouwman, *Mies en scène*, 61.
- 55 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 109-4.
- 56 Bouwman, *Mies en scène*, 61.
- 57 Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, taak ID 11894: uitzending *Mies en scène*, 19-03-1966.
- 58 Mies Bouwmans populariteit bereikte grote hoogte toen zij in november 1962 de televisieactie *Open het Dorp* presenteerde. In januari 1964 kreeg haar populariteit een ernstige deuk: zij zat in de redactie van het satirische programma *Zo is het toevallig ook nog eens een keer*, dat op 4 januari van dat jaar de uitzending 'Beeldreligie' bracht, waarin de draak werd gestoken met christelijke, in het bijzonder katholieke, geloofsopvattingen.
- 59 'Wat anderen ervan denken', *De Telegraaf*, 23-03-1966.
- 60 Evenhuis, *Boot. Bestuurder*, 28.
- 61 SAA (382), inv. nr. 624: brief Mies Bouwman aan Gijs van Hall, 20-03-1966.
- 62 SAA (382), inv. nr. 624: brief Gijs van Hall aan Mies Bouwman, 22-03-1966.
- 63 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 64 'Politie en jongeren weer slaags', *Het Vrije Volk*, 21-03-1966.
- 65 Van Hall, *Ervaringen*, 172.
- 66 Herman Milikowski verzette zich tegen de verplichte aanpassing van de 'onderlaag' door de 'bovenlaag' van de samenleving, alsof deze laatste het patent zou hebben op de 'juiste levenswijze'. Daar kwam volgens Milikowski nog bij dat onaangepastheid het beste startpunt zou zijn voor een emancipatieproces. Zie ook: <http://www.canonsociaalwerk.eu/nl/details.php?cps=34> *website geraadpleegd 04-07-2015*.
- 67 SAA (382), inv. nr. 624: brief van Herman Milikowski aan Gijs van Hall, 20-03-1966.
- 68 SAA (382), inv. nr. 509: brief van psycholoog Maussen aan Gijs van Hall, 22-08-1966.
- 69 SAA (382), inv. nr. 410: brief van Dolf Grunwald aan Gijs van Hall, 07-10-1966.

- 70 Terugkijkend was 1966 natuurlijk ook het jaar van D66 – toen nog Democraten '66 of D'66 – maar deze partij werd pas opgericht in oktober 1966 en deed dus niet mee aan de gemeenteraadsverkiezingen van dat jaar.
- 71 'Amsterdam zal het wel weer overleven', *Leeuwarder Courant*, 02-06-1966.
- 72 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 429.
- 73 Fahrenfort, Janszen en Sanders, *Oproer in Amsterdam*, 14.
- 74 De uitbetaling zou worden gespreid over de hele maand juni, te beginnen op 13 juni met de achternamen A en B. Zie: *Commissie van Onderzoek, eerste interim-rapport*, bijlage 3a-31.
- 75 *Commissie van Onderzoek, eerste interim-rapport*, 20.
- 76 Van Hall, *Ervaringen*, 178.
- 77 Righart, *De eindeloze jaren zestig*, 225.
- 78 De autopsie werd verricht door patholoog-anatoom J. Zeldenrust; later werd op verzoek van de familie van Weggelaar nog een tweede autopsie uitgevoerd door hoogleraar C. A. Wagenvoort. Deze kwam tot dezelfde conclusie als Zeldenrust.
- 79 Fahrenfort, Janszen en Sanders, *Oproer in Amsterdam*, 20.
- 80 Van der Steen, *Cals. Koopman in verwachtingen*, 368-369.
- 81 SAA (382), inv. nr. 410: verklaring ministerie van predikanten van de hervormde gemeente te Amsterdam, 20-06-1966.
- 82 SAA (382), inv. nr. 686: brief hoofddirectie v&d aan Gijs van Hall, 17-06-1966.
- 83 SAA (382), inv. nr. 686: brief C.W. Ritter aan Gijs van Hall, 15-06-1966.
- 84 'CPN eist aftreden hoofdcommissaris', *De Tijd*, 15-06-1966.
- 85 *HTK*, 16-06-1966, 1987.
- 86 *HTK*, 16-06-1966, 1995.
- 87 *Commissie van Onderzoek, eerste interim-rapport*, 27-9.
- 88 *HTK*, 16-06-1966, 1996-2010.
- 89 *HTK*, 29-06-1966, 2151.
- 90 NA (2.02.05.02), inv. nr. 814: notulen Ministerraad 28-06-1966. Aanwezig waren de ministers Bogaers, De Jong, Samkalden, Smallenbroek, Den Uyl en minister-president Cals.
- 91 NA (2.02.05.02), inv. nr. 814: notulen Ministerraad, 28-06-1966.
- 92 Brouwer en Van Merriënboer, *P.J.S. de Jong. Een biografie*, 212.
- 93 Van Hall, *Ervaringen*, 183.
- 94 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 95 SAA, notulen gemeenteraad (verder: 5079), inv. nr. 196: notulen 22-06-1966, 1070.
- 96 SAA (5079), inv. nr. 196: notulen 22-06-1966, 1073.
- 97 'Provo's aansprakelijk voor de onlusten in Amsterdam', *Limburgs Dagblad*, 23-06-1966.
- 98 'Burgemeester Van Hall verbiedt demonstratie', *De Tijd*, 23-06-1966.
- 99 SAA (5079), inv. nr. 196: notulen 22-06-1966, 1083-1085.
- 100 Emma van Hall, *Avenue*, januari 1966.
- 101 In de Inleiding van deze dissertatie zijn deze zeven rollen toegelicht.

- 102 De Commissie van Onderzoek Amsterdam werd ingesteld bij beschikking van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie op 22-07-1966.
- 103 De commissie bestond verder uit Jan van der Dussen, lid van het College van Rijksbemiddelaars; Dirk van Gilse, oud procureur-generaal bij het Gerechtshof in Den Haag; Toon Middelhuis, oud-voorzitter NKV; Henk Schamhardt, universiteitssecretaris Rijksuniversiteit Utrecht; en Koos Verdam, hoogleraar Romeins recht en internationaal privaatrecht aan de V.U. Verdam werd enige maanden later benoemd tot minister van Binnenlandse Zaken en in de commissie vervangen door Jan van Andel Gzn., voorzitter van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven. Als secretaris van de commissie trad op Evert Jan Anneveldt, rechter bij de Arrondissementsrechtbank in Den Haag.
- 104 *Commissie van Onderzoek, eerste interim-rapport*, 9.
- 105 Van Hall, *Ervaringen*, 196.
- 106 Zo was er in Zeeland een commissaris die mogelijke lastpakken op de veerboot naar Breskens zette om in Zeeuws-Vlaanderen af te koelen. In Enschede liet de dienstdoende burgemeester een bus met mogelijk lastige voetbalsupporters niet naar het voetbalstadion rijden, maar naar een afgelegen vliegtuighangar. Zie: 'Politie misbruikte haar bevoegdheden', *NRC Handelsblad*, 18-06-1997.
- 107 Van Hall, *Ervaringen*, 166.
- 108 SAA (382), inv. nr. 688: brief minister van Justitie Samkalden aan Gijs van Hall, 19-07-1966.
- 109 'Lurelei op bon gezet', *Het Vrije Volk*, 29-10-1966.
- 110 '100 jaar cabaret', radio-uitzending *Onvoltooid Verleden Tijd*, 26-07-2015. Zie ook: http://www.npogeschiedenis.nl/speler.RBX_VPRO_1343559.html *website geraadpleegd 27-07-2015*.
- 111 'Mr. Van Hall zweeg in alle talen', *De Telegraaf*, 23-12-1966.
- 112 Van Hall, *Ervaringen*, 181.
- 113 Van Hall, *Ervaringen*, 197.
- 114 Minister Smallegen trad niet af vanwege de kabinetswisseling, maar vanwege een door hem begane verkeersovertreding. De nieuwe minister Verdam was lid van de Commissie van Onderzoek, maar trok zich hieruit terug toen hij werd benoemd tot minister.
- 115 *Commissie van Onderzoek, tweede interim-rapport*, bijlage 90-3 tot en met 90-5.
- 116 Zie de website van de Kiesraad: <http://www.verkiezingsuitslagen.nl/Na1918/Verkiezingsuitslagen.aspx?VerkiezingsTypeld=1> *website geraadpleegd 29-07-2015*.
- 117 'Geen straf verwacht voor marinemannen', *Het Vrije Volk*, 05-04-1967.
- 118 'Mariniers veegden vloer Amsterdams cs met nozems aan', *Nieuwsblad van het Noorden*, 05-04-1967.
- 119 'Politie dankt marine', *Nieuwsblad van het Noorden*, 06-04-1967.
- 120 *GbA 1967*, afdeling 2, deel 1, 797.
- 121 'Toestand rond C. S. is niet ernstig', *Nieuwsblad van het Noorden*, 06-04-1967.
- 122 'Niet bij machte', *De Telegraaf*, 05-04-1967.
- 123 *HTK*, 19-04-1967, 37-93.
- 124 *HTK*, 20-04-1967, 103.

- 125 Van Hall, *Ervaringen*, 201.
- 126 'Onbehagen bij jeugd over burgemeester Van Hall', *De Tijd*, 01-05-1967.
- 127 NA (2.02.05.02), inv.nr. 844: notulen Ministerraad, 05-05-1967.
- 128 'P.J.S. de Jong. Minister-president 1967-1971. Klein maar dapper', in: *Voor de eenheid van beleid*, 224-225.
- 129 Van Hall, *Ervaringen*, 136.
- 130 Van Hall, *Ervaringen*, 205.
- 131 NA (2.02.05.02), inv.nr. 844: notulen Ministerraad, 12-05-1967.
- 132 'Ja, Barbertje moet hangen', *Het Vrije Volk*, 09-05-1967.
- 133 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 134 *HTK*, 22-05-1967, 181.
- 135 H. van Riel, 'Ervaringen van een Amsterdammer' (recensie), maandblad *Amstelodamum* (1976), 96.

HOOFDSTUK 10

- 1 *HTK*, 22-05-1967, 180.
- 2 Na het tweede interim-rapport verscheen er een slotrapport, gedateerd 14 juli 1967.
- 3 'Regering ontslaat Van Hall', *Nieuwsblad van het Noorden*, 10-05-1967.
- 4 SAA (382), inv.nr. 441: ontslagbesluit – brief minister Beernink aan Gijs van Hall, 18-05-1967.
- 5 'Het rapport-Enschede totaal onvoldoende', *Vrij Nederland*, 13-05-1967.
- 6 *Commissie van Onderzoek, slotrapport*, 146-147.
- 7 *HTK*, 18-04-1967, 25.
- 8 Verheijen, *Harm van Riel*, 155.
- 9 'Burgemeester', *De Telegraaf*, 03-01-1957.
- 10 SAA (382), inv.nr. 410: diverse klachtenbrieven Gijs van Hall aan de media over hun berichtgeving.
- 11 *Haagse Post*, 20-05-1967.
- 12 Jansen van Galen, *De gouden jaren van het linkse levensgevoel*, 66.
- 13 'Mr. G. van Hall: Ik heb nooit de illusie gehad dat ik Amsterdam regeerde', *Vrij Nederland*, 21-12-1968. Voor een toelichting op de werkzaamheden van het Nationaal Steunfonds, zie hoofdstuk 5.
- 14 'Burgemeester', *De Telegraaf*, 14-04-1967.
- 15 'Van Hall was geen slecht magistraat', *De Telegraaf*, 10-05-1967.
- 16 'Mr Gijs van Hall', *de Volkskrant*, 10-05-1967.
- 17 'Aflossing van de wacht', *Algemeen Handelsblad*, 08-05-1967.
- 18 'Ten geleide', *Elseviers Weekblad*, 20-05-1967.
- 19 NA/BiZa-BB (2.04.87), inv.nr. 4422, brief van Nico Donkersloot aan de minister van BZK, 28-11-1956.
- 20 'Commentaar', *Het Vrije Volk*, 10-05-1967.
- 21 'Het ontslag', *Het Parool*, 10-05-1967.
- 22 'Wethouders voelen zich genomen', *De Tijd*, 10-05-1967.
- 23 'Van Hall heengezonden', *De Telegraaf*, 10-05-1967.
- 24 'Gang van zaken is niet gelukkig', *Het Vrije Volk*, 10-05-1967.

- 25 'Weerbarstigheid is de glorie van Amsterdam', *Vrij Nederland*, 20-05-1967.
- 26 'Als ik eenmaal iets zeg is dat zo', *Vrij Nederland*, 23-09-1967.
- 27 'Van Hall wilde aftreden in komend najaar', *Het Vrije Volk*, 10-05-1967.
- 28 *HTK*, 22-05-1967, 185-193.
- 29 'Het is jammer dat het zover moest komen', *De Telegraaf*, 10-05-1967.
- 30 'Beernink bladerde even terug', *Accent*, 1976, editie onbekend, in: SAA (382), inv. nr. 414.
- 31 *HEK*, 23-05-1967, 175-176.
- 32 *HEK*, 23-05-1967, 187.
- 33 Cramer, 'Het burgemeester-Kamerlidmaatschap', in: Derksen en Van der Sande (red.), *De burgemeester*, 104.
- 34 SAA (382), inv. nr. 400-401: brief van Beppo van Hall aan zijn broer Gijs, 10-05-1967.
- 35 SAA (382), inv. nr. 400-401: brief van Vera van Hall aan haar broer Gijs, 14-05-1967.
- 36 SAA (382), inv. nr. 400-401: brief van Mia van Hall aan haar broer Gijs, 12-05-1967.
- 37 SAA (382), inv. nr. 400-401: brief van Tilly van Hall-Den Tex aan haar zwager Gijs, juni 1967.
- 38 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 39 'Het rapport-Enschedé totaal onvoldoende', *Vrij Nederland*, 13-05-1967.
- 40 Delprat, *De reeder*, 354.
- 41 'Nieuwjaarsreceptie van burgemeester', *Het Parool*, 04-01-1966.
- 42 '500 Amsterdammers op afscheidsreceptie mr. Van Hall', *Nieuwsblad van het Noorden*, 30-06-1967.
- 43 'Ik ga niet weg met tranen in de ogen', *De Tijd*, 30-06-1967.
- 44 'Van Hall: drama of komedie?', *De Tijd*, 20-06-1967.
- 45 'Regering schiep een onmogelijke situatie', *De Telegraaf*, 01-07-1967.
- 46 Van Hall, *Ervaringen*, 207.
- 47 'Stadsmedaille voor Van Hall', *De Tijd*, 01-07-1967.
- 48 *GbA 1967*, afdeling 2, deel 11, 1297.
- 49 *GbA 1967*, afdeling 2, deel 11, 1294-1295.
- 50 *GbA 1967*, afdeling 2, deel 11, 1296-1297.
- 51 Van Scheepen, *Universiteit op de penning*, 86.
- 52 *Folia Civitatis*, 23-09-1967, 3.
- 53 *GbA 1967*, afdeling 2, deel 11, 1296-1297.
- 54 Zie ook de Inleiding van deze dissertatie.
- 55 'Mijn werk zit erop – 't is welletjes', *Het Parool*, 30-06-1967.
- 56 Na het bestuurlijk echec van Maurits Cornelis van Hall als procureur van Amsterdam is er later nog een Van Hall geweest in de gemeenteraad van Amsterdam: Jacob Nicolaas van Hall, achterachterneef van Gijs. Jacob Nicolaas was naast redacteur van *De Gids* wethouder van onderwijs en locoburgemeester van 1895-1907.
- 57 'Amsterdam zou 2 burgemeesters moeten hebben', *Algemeen Handelsblad*, 17-04-1964.

- 58 Vraaggesprek met Van Hall in *Haagse Post*, overgenomen door *Het Vrije Volk*, 18-05-1967.
- 59 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 60 Vraaggesprek met Van Hall in *Haagse Post*, overgenomen door *Het Vrije Volk*, 18-05-1967.
- 61 Mulisch, *De rattenkoning*, 87.
- 62 NA (2.02.05.02), inv.nr. 844: notulen Ministerraad, 26-05-1967.
- 63 SAA (527), inv.nr. 174: notulen seniorenconvent gemeenteraad, 26-05-1967.
- 64 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?', in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 428.
- 65 Ook de naam van oud-minister Maarten Vrolijk zoemde rond, evenals de namen van oud-wethouder Goos van 't Hull, commissaris van de Koningin Ferdinand Kranenburg en de Groningse burgemeester Jan Berger, allen PvdA, zie: 'Wie wordt burgemeester?', *De Tijd*, 11-05-1967.
- 66 Bosscher, 'Een stad van en voor wie?' in: De Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel IV*, 428.
- 67 NA (2.02.05.02), inv.nr. 844: notulen Ministerraad, 26-05-1967.
- 68 NA (2.02.05.02), inv.nr. 844: notulen Ministerraad, 09-06-1967.
- 69 NA (2.02.05.02), inv.nr. 844: notulen Ministerraad, 09-06-1967.
- 70 SAA, archief Samkalden (1240), inv.nr. 31: stukken betreffende benoeming van Ivo Samkalden.
- 71 Prins, 'Hoogleraar Ivo Samkalden – 1967-1977', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 212.
- 72 *Haagse Post*, ongedateerd. Geciteerd in: Prins, 'Hoogleraar Ivo Samkalden – 1967-1977', in: Wolthekker (red.), *Een keten van macht*, 212.
- 73 'Geen onbeperkte demonstratievrijheid', *Algemeen Handelsblad*, 10-05-1967.
- 74 Biografisch Woordenboek van Nederland, digitale versie. Zie: http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn6/samkalden_website_geraadpleegd_03-07-2016.
- 75 *GbA 1967*, afdeling 2, deel II, 1307.
- 76 *GbA 1967*, afdeling 2, deel II, 1310.
- 77 'Burgemeester Samkalden kan rekenen op steun', *Leeuwarder Courant*, 17-06-1967.
- 78 *GbA 1968*, afdeling 2, 93.
- 79 In de gemeente Amsterdam geldt tot op de dag van vandaag een meldingsplicht voor manifestaties en demonstraties, zoals dit overigens in de meeste gemeenten het geval is. Zie ook: http://www.amsterdam.nl/veelgevraagd/?caseid=%7BAE247892-D644-434E-B76B-BB83E3B6A495%7D_website_geraadpleegd_21-06-2015.
- 80 Het gaat hier om Gemeentewet, artikel 180, lid 1, 2, en 3. Zie ook: http://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2013-07-01_website_geraadpleegd_16-07-2016.
- 81 Deel IV van zijn memoires kreeg de titel mee 'Terug in de burgermaatschappij'.
- 82 Van Hall, *Ervaringen*, 208.
- 83 'Onderzoek naar optreden politie niet openbaar', *Het Vrije Volk*, 13-08-1965.
- 84 Van Hall, *Ervaringen*, 207.

- 85 Van Hall, *Ervaringen*, 209.
- 86 Van Hall, *Ervaringen*, 211.
- 87 Eventuele discussies die hierover gevoerd kunnen zijn binnen de Eerste Kamerfractie van de PvdA zijn niet meer herleidbaar, noch via het IISG, noch via het partijbureau en het Nationaal Archief, noch via het persoonlijk archief van Hein Vos. De huidige (2016) fractievoorzitter van de PvdA-fractie in de Eerste Kamer, Marleen Barth, laat per e-mail weten.: 'Onze fractie maakt notulen, maar deze zijn vertrouwelijk en worden bij mijn weten niet gearchi-
veerd of geschikt gemaakt voor openbare raadpleging.' E-mail, 05-04-2016.
- 88 SAA (382), inv. nr. 333: interview Emma van Hall, niet nader gespecificeerd en ongedateerd.
- 89 Emma van Hall, *Avenue*, januari 1966.
- 90 SAA (382), inv. nr. 333: brief Gijs van Hall aan zijn zus Dea van Hall, mei 1969 (niet nader gespecificeerd).
- 91 Van Hall, *Ervaringen*, 207.
- 92 HEK, 24-03-1971, 888.
- 93 Van Hall, *Ervaringen*, 215.
- 94 HEK, 11-11-1969, 53-55.
- 95 Dit besluit werd op 13 november 1969 onder artikel 129 opgenomen in de Gemeentewet. Het artikel luidde: 'De leden van het college van burgemeester en wethouders zijn tezamen en ieder afzonderlijk verantwoordelijk voor het door het college gevoerde bestuur en geven te dien aanzien alle door de raad verlangde inlichtingen, een en ander voor zover zulks niet strijdig is met het openbaar belang.' Artikel 129 is in 1998 vervallen en met gelijke strekking vervangen door artikel 180.
- 96 'De politieke positie van de gemeenteraad', *De Nederlandse Gemeente*, 07-03-1969, 111 en 114.
- 97 Van Hall, *Ervaringen*, 216.
- 98 De Franse president De Gaulle had in januari 1963 de toetreding van Engeland tot de EEG geblokkeerd met een veto. Twee jaar eerder had Engeland, samen met Denemarken en Ierland, een aanvraag ingediend om lid te worden.
- 99 HEK, 24-03-1971, 886-887.
- 100 SAA (382), inv. nr. 511: brief Gijs van Hall aan hoofdbestuur PvdA, 24-09-1974.
- 101 Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 29 mei 1974 had links voor het eerst een meerderheid in de Amsterdamse gemeenteraad. PvdA (17), CPN (7), PPR (3) en PSP (2) bezetten samen 29 van de 45 raadszetels en konden zodoende een links meerderheidscollege vormen. VVD (8) en CDA (7) stonden buiten spel. Het links akkoord struikelde al in 1976.
- 102 In een telefonische toelichting laat Pelle Mug weten dat met 'de acties van Pelle Mug' vermoedelijk wordt bedoeld een motie die hij (Mug) indiende op een PvdA-congres, waarbij minister Vredeling werd opgeroepen niet over te gaan tot aanschaf van de F-16. Als atlanticus was Van Hall hier juist zeer voor. Telefoongesprek gevoerd 24-06-2015.
- 103 De wellicht voor de hand liggende gedachte dat Gijs van Hall na zijn PvdA-lidmaatschap lid werd van DS'70, een afsplitsing aan de rechterflank van de PvdA, is niet aantoonbaar: de ledenlijst van deze partij bestaat volgens opgave

- van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen niet meer.
- 104 'Driehonderd grafologen houden congres in RA1', *Het Vrije Volk*, 19-04-1966.
 - 105 SAA (382), inv.nr. 442: zakelijke agenda's Gijs van Hall 1928-1976 (niet compleet, pagina's gedeeltelijk verwijderd).
 - 106 Van Hall, *Ervaringen*, achterflap.
 - 107 Van Hall, *Ervaringen*, 144.
 - 108 'Oud burgemeester Van Hall: Ik heb Van der Molen niet weggewerkt', *Elseviers Magazine*, 17-04-1976.
 - 109 *Weekblad De Tijd*, 23-04-1976.
 - 110 *De Volkskrant*, 20-04-1976.
 - 111 *NRC*, 10-04-1976.
 - 112 'Over lastige pottenkijkers en een echte heer', *Het Vrije Volk*, 24-04-1976.
 - 113 SAA (382), inv.nr. 414: uitgeschreven radiorecensie door R. Idenburg, Radio Nederland Wereldomroep, 18-05-1976.
 - 114 SAA (382), inv.nr. 403: brief Marleen Habraken-van Hall aan Gijs van Hall, 16-05-1976.
 - 115 SAA (382.AV.), audiovisuele band met door Gijs van Hall zelf ingesproken visie op zijn burgemeesterschap
 - 116 E-mail Marleen Habraken-van Hall, 15-02-2016.
 - 117 'Ten onder aan conflict', *Het Parool*, 25-05-1977.
 - 118 'Van Halls laatste reis', *Het Parool*, 26-05-1977.
 - 119 'Van Hall was soms stroef, maar integer magistraat', *Trouw*, 25-05-1977.
 - 120 'Van Hall: zowel zakenman als burgemeester', *de Volkskrant*, 25-05-1977.
 - 121 *GbA 1977*, afdeling 2, deel 11: herdenkingsbijeenkomst Gijs van Hall, 1661-1664.
 - 122 SAA (382), inv.nr 440: wilsbeschikking Gijs en Emma van Hall-Nijhoff, waarin zij de wens aangeven na hun dood gecremeerd te willen worden, 25-09-1965.
 - 123 Opmerking Marleen Habraken-van Hall, 28-08-2015. Emma van Hall was overigens aan het eind van haar leven lid van de remonstrants gereformeerde gemeente. Zie: SAA (382), inv.nr. 760: ledenlijst van de remonstrants gereformeerde gemeente Amsterdam-Zuid.
 - 124 De asbus van Gijs van Hall werd bijgezet op rustplaats K1029bis, waar Emma veel later ook bijgezet zou worden. In het familiegraf met nummer K1027000 zijn de andere leden van de familie Van Hall begraven dan wel is de asbus na crematie bijgezet. E-mail administratieafdeling Westerveld, 07-08-2015.
 - 125 SAA (382), inv.nr. 399: brief Aat van Hall aan zijn zoon Gijs, 30-10-1923.

SLOTBESCHOUWING

- 1 *Hervormd Nederland*, 24-04-1976, in: SAA (382), inv.nr. 414: interview met Gijs van Hall.
- 2 Te Velde, *Stijlen van leiderschap*, 207.
- 3 Zie: <http://www.parlementairdocumentatiecentrum.nl/id/vg09llcllyc website geraadpleegd 03-09-2016>. Deze lijst met nevenfuncties is niet compleet. In hoofdstuk 6 van deze dissertatie staan nog enkele andere nevenfuncties vermeld.

- 4 'Voor u, mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 5 SAA (382), inv.nr. 397: ongedateerde brief van Emma Nijhoff aan Gijs van Hall.
- 6 Zie ook noot 73, hoofdstuk 6.
- 7 'De toekomst van het burgemeesterschap', *De Nederlandse Gemeente*, 15-10-1965.
- 8 Elzinga, *Dualisme en lokale democratie*, 37.
- 9 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 10 Evenhuis, *Boot. Bestuurder*, 11
- 11 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 12 Opmerking Marleen Habraken-van Hall, 12-03-2016.
- 13 'Onderzoek naar optreden politie niet openbaar', *Het Vrije Volk*, 13-08-1965.
- 14 Evenhuis, *Boot. Bestuurder*, 10.
- 15 *De Gids*, jaargang 129 (1966), 281.
- 16 Pikkemaat, *Regenten en magistraten*, 225-226.
- 17 Samkalden was onder meer lid geweest van het curatorium van de Wiardi Beckman Stichting, lid van het fractiebestuur in de Tweede Kamer, vicefractievoorzitter in de Eerste Kamer en lid van het partijbestuur.
- 18 'Ik heb nooit behoefte gehad aan publieke belangstelling', *Nieuwsblad van het Noorden*, 27-06-1967.
- 19 'Theevisite bij mevrouw Olga Judith Samkalden', *Het Vrije Volk*, 27-07-1967.
- 20 'Als ik eenmaal iets zeg is dat zo', *Vrij Nederland*, 23-09-1967.
- 21 Hendriks, *Majesteitelijk en magistratelijk*, 132-133.
- 22 SAA (382), inv. nr. 715: brieven van diverse data waarin verzocht werd om woningbemiddeling.
- 23 'Manier van ontslag geven is natuurlijk heel vreemd', *Nieuwsblad van het Noorden*, 24-05-1967.
- 24 'Voor u, mevrouw', *Algemeen Handelsblad*, 02-10-1964.
- 25 'De vorigen', *Algemeen Handelsblad*, 28-12-1968.
- 26 Te Velde, *Van regentenmentaliteit tot populisme*, 50.

BRONNEN EN LITERATUUR

ARCHIEVEN

Amsterdam

Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG)
Archief PvdA (ARCH01125)

Stadsarchief Amsterdam (SAA)
Archief D'Ailly (306)
Archief Van Hall (382)
Archief Gezelschap Het Casino (515)
Archief P. J. Koets (527)
Archief Firma Ketwich & Voomborgh en Wed. W. Borski (600)
Archief Sociëteit de Grootte Club Doctrina et Amicitia (684)
Archief Het Amsterdams Lyceum (902)
Archief Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers (1144)
Archief Samkalden (1240)
Archief Gemeenteraad (5079)
Archief Kiezerslijsten gemeente Amsterdam (30272)

Den Haag

Nationaal Archief (NA)
Archief ministerie van Binnenlandse Zaken, directie Binnenlands Bestuur: Bestuurszaken en Kabinetszaken (2.04.87)
Archief Ministerraad en secretaris van de Ministerraad (2.02.05.02)

Epe (Gld)

Streekarchief Epe, Hattem en Heerde

Haarlem

Noord-Hollands Archief (NHA)
Archief kadaster en hypotheekkantoren Noord-Holland (83.2)
Archief kadaster Amsterdam (623)

Hilversum

Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Leiden

Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO)

Archief Minerva Subverenigingen (0260A)

Rotterdam

Stadsarchief Rotterdam (SAR)

Archief Van Walsum (307)

GEPUBLICEEERDE BRONNEN

- Amsterdam 8 mei – 8 november 1945. 6 maanden herstel en vernieuwing* (Amsterdam, 1945).
- Boscher, D., 'De dood van een metselaar en het begin van de jaren zestig in Nederland'. Oratie, Rijksuniversiteit Groningen, 11-02-1992.
- Commissie van Onderzoek Amsterdam, eerste en tweede interim-rapport en slotrapport* (Den Haag, 1967).
- Daalder, H., 'Leiding en lijdelijkheid in de Nederlandse politiek'. Oratie, Universiteit Leiden, 06-03-1964.
- Elzinga, D. J., *Dualisme en lokale democratie. Rapport van de Staatscommissie Dualisme en lokale democratie* (Alphen aan den Rijn, 1999).
- Enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945: verslag houdende de uitkomsten van het onderzoek, deel 7c* (Den Haag, 1955).
- Gemeentebld Amsterdam, inclusief bijlagen (GbA)*.
- Haagen, Y. van, *Oral history en archieven. Een (on)mogelijke combinatie?* (masterscriptie UvA, 2009).
- Hall, J. B. van, *Bloemlezing uit de Zonnehoofsche Courant* (in eigen beheer, 1998).
- Hall-Nijhoff, E. van, *Momentopnamen* (in eigen beheer, 1971).
- Handelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, inclusief bijlagen (HEK)*.
- Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, inclusief bijlagen (HTK)*.
- Hananberg, P. van den en R. Hendriks, *Geschoold. 40 portretten van oud-lyceïsten van het Amsterdams Lyceum* (Amsterdam, 2002).
- Hendriks, F. (e. a.), *Majesteitelijk en magistraatelijk. De Nederlandse burgemeester en de staat van het ambt – Tilburgse school voor politiek en bestuur* (Tilburg, 2014).
- Velde, H. te, 'Regentenmentaliteit. Hoe Nederlands is politiek in Nederland?'. Oratie, Universiteit Leiden, 12-05-2006.

ONGEPUBLICEEERDE BRONNEN

- Hall, G. van, *Dagboek* (manuscript), oktober 1940-april 1941.
- Hall, J. B. van, *Dat doet me denken aan... Familieoverleveringen geboekstaafd door J.B. van Hall* (typoscript).

- Adriaanse, P., *Het huis aan de bocht* (Amsterdam, 1967).
- Aerts, M., *De politiek van de katholieke vrouwenemancipatie. Van Marga Klompé tot Jacqueline Hillen* (Amsterdam, 1994).
- Aerts, R., H. de Liagre Böhl, P. de Rooy en H. te Velde, *Land van kleine gebaren. Een politieke geschiedenis van Nederland 1780-2012* (Amsterdam, 2013).
- Aerts, R. en P. de Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 111. Hoofdstad in aanbouw, 1813-1900* (Amsterdam, 2006).
- Aerts, R. en H. te Velde (red.), *De stijl van de burger. Over Nederlandse burgerlijke cultuur vanaf de Middeleeuwen* (Kampen, 1998).
- Aerts, R., J. de Jong en H. te Velde (red.), *Het persoonlijke is politiek. Egodocumenten en politieke cultuur* (Hilversum, 2002).
- Beelaerts van Blokland, M.A. (red.), *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden* (Den Haag, 1966).
- Beer, P. de, *Perspectief op de arbeidsmarkt* (Houten, 2005).
- Beliën, H., M. Bossenbroek en G.J. Setten (red.), *In de vaart der volken. Nederlanders rond 1900* (Amsterdam, 1998).
- Beunders, H., *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet-Ruys de Beerenbrouck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Amsterdam, 1984).
- Binsbergen, W.C. van, C.J. Enschedé, L.C.M. Meijers en T.W. van Veen (red.), *Handhaving van de rechtsorde* (Zwolle, 1988).
- Bleich, A., *Joop den Uyl 1919-1987. Dromer en doordouwer* (Amsterdam, 2008).
- Boissevain, M., *Een Amsterdamsche familie* (Diepenveen, 1967).
- Boissevain, W., *Mijn leven 1876-1944* (Bussum, 1950).
- Boomen, G. van den en H. Lammers (red.), *Beatrix Claus. Een journalistieke documentaire* (Den Haag, 1965).
- Bourdieu, P., *La distinction. Critique sociale du jugement* (Paris, 1979).
- Bouwman, M., *Mies en scène* (Amsterdam, 1966).
- Braak, B.H. van den, *De Eerste Kamer. Geschiedenis, samenstelling en betekenis 1815-1995* (Den Haag, 1998).
- Brouwer, J.W. en J. van Merriënboer, *Van buitengaats naar Binnenhof. P.J.S. de Jong, een biografie* (Den Haag, 2001).
- Bruin, K., *Een herenwereld ontleed. Over Amsterdamse oude en nieuwe elites in de tweede helft van de negentiende eeuw* (Amsterdam, 1980).
- Campert, R., *Het leven is vurrukkulluk* (Amsterdam, 2015).
- Cohen, J. en H. Piersma (red.), *Moedige mensen. Helden in oorlogstijd* (Amsterdam, 2014).
- Couperus, S., *De machinerie van de stad. Stadsbestuur als idee en praktijk. Nederland en Amsterdam, 1900-1940* (Amsterdam, 2009).
- Daalder, H., *Van oude en nieuwe regenten. Politiek in Nederland* (Leiden, 1995).
- Daalder, H. en J. Gaemers, *Premier en elder statesman. Willem Drees 1886-1988. De jaren 1948-1988* (Amsterdam, 2012).
- Delprat, D.A., *De reeder schrijft zijn journaal. Herinneringen van Mr. D.A. Delprat* (Den Haag, 1983).

- Derksen, W., *Frans Cappetti. Persoon en carrière van een publiek bestuurder* (Doetinchem, 2013).
- Derksen, W. en M. L. van der Sande (red.), *De burgemeester. Van magistraat tot modern bestuurder* (Deventer, 1984).
- Dibbets, K. H. F. M., *Sprekende films. De opkomst van de geluidsfilm in Nederland 1928-1933* (Amsterdam, 1993).
- Dorsman, L. J. en P. J. Knegtmans (red.), *Keurige wereldbestormers. Over studenten en hun rol in de Nederlandse samenleving sedert 1876* (Hilversum, 2008).
- Dresden, S., *Over de biografie* (Amsterdam, 2002).
- Drimmelen, W. van (e. a.), *Voor de eenheid van het beleid. Beschouwingen ter gelegenheid van vijftig jaar Ministerie van Algemene Zaken – Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid* (Den Haag, 1987).
- Dronkers, J. en F. N. Stokman, *Nederlandse elites in beeld. Rekrutering, samenhang en verandering* (Deventer, 1984).
- Duijn, R. van, *Het witte gevaar. Een vademekum voor provoos* (Amsterdam, 1967).
- Duijn, R. van, *Provo. De geschiedenis van de provotarische beweging 1965-1967* (Amsterdam, 1985).
- Duijvendak, M. G. J. en J. J. de Jong (red.), *Eliteonderzoek. Rijkdom, macht en status in het verleden* (Zutphen, 1993).
- Duivenvoorden, E., *Magiër van een nieuwe tijd. Het leven van Robert Jasper Grootveld* (Amsterdam, 2009).
- Duivenvoorden, E., *Rebelse jeugd. Hoe nozems en provo's Nederland veranderden* (Amsterdam, 2015).
- Elias, A. M., *De Vrankrijker's geschiedenis van de belastingen* (Amsterdam, 2005).
- Elias, J. E., *Geschiedenis van het Amsterdamsche regentenpatriciaat* (Den Haag, 1923).
- Emeis, M. G., *Honderd zestig jaar kassierderij* (Amsterdam, 1966).
- Evenhuis, B., J. J. G. Boot, bestuurder./Mijmeringen over de samenleving van toen en thans – 1902-1992 (Kampen, 1992).
- Fahrenfort, J., H. E. Janszen en F. Sanders, *Oproer in Amsterdam. Het verhaal van twee historische dagen 13-14 juni 1966* (Amsterdam, 1966).
- Fasseur, C., *Eigen meester, niemands knecht. Het leven van Pieter Sjoerds Gerbrandy. Minister-president van Nederland in de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam, 2014).
- Fennema, M., *Over de kwaliteit van politieke elites* (Amsterdam, 2003).
- Fennema, M., *Nederlandse elites in de twintigste eeuw. Continuïteit en verandering* (Amsterdam, 2004).
- Fontijn, J., *Broeders in bedrog. De biograaf en zijn held* (Amsterdam, 1997).
- Fraser, S., *Every Man a Speculator. A History of Wall Street in American Life* (New York NY etc. 2005).
- Frijhoff, W. en M. Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11-1. Centrum van de wereld, 1578-1650* (Amsterdam, 2004).
- Frijhoff, W. en M. Prak (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 11-2. Zelfbewuste stadstaat, 1650-1813* (Amsterdam, 2005).
- Geschiedboek van het Leidsche Studenten Corps ter gelegenheid van het 375-jarig bestaan van de universiteit te Leiden 1575-1950* (Leiden, 1950).
- Gevers, A. (red.), *Uit de zevende. Vijftig jaar politieke en sociaal-culturele wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam* (Amsterdam, 1998).

- Gleichman, J.G., *Mr. F.A. van Hall als minister. Mededeelingen en herinneringen* (Amsterdam, 1904).
- Gupta, B. P., *The Dutch burgomaster and the American City Manager. A Comparative Study* (Den Haag, 1963).
- Haan, B. de, *Van kroon tot bastaard. Biografie en het individuele perspectief in de geschiedschrijving* (Groningen, 2015)
- Hall, A. F. van, *Trust* (Amsterdam, 1896).
- Hall, G. van, *Ervaringen van een Amsterdammer* (Amsterdam, 1976).
- Hall, M. C. van, *Drie eeuwen. De kroniek van een Nederlandse familie* (Amsterdam, 1961).
- Hall-Nijhoff, E. van, *Tien politici. Hun handschrift – hun handelingen* (Amsterdam, 1963).
- Have, W. ten, *De Nederlandse Unie. Aanpassing, vernieuwing en confrontatie in bezettingstijd 1940-1941* (Amsterdam, 1999).
- Heyting, L., *De wereld in een dorp. Schilders, schrijvers en wereldverbeteraars in Laren en Blaricum 1880-1920* (Amsterdam, 1994).
- Hofland, H. J. A., *Tegels lichten of ware verhalen over de autoriteiten in het land van de voldongen feiten* (Amsterdam, 1972).
- Hofland, P., *Leden van de Raad. De Amsterdamse gemeenteraad 1814-1941* (Amsterdam, 1999).
- Hoover, H., *The memoirs of Herbert Hoover. The Great Depression 1921-1941* (London, 1953).
- Hueting, E., *Vrijwillig. Een halve eeuw UVV* (Zutphen, 1995).
- Huizinga, J., *Homo ludens. Proeve eener bepaling van het spel-element der cultuur* (Amsterdam, 2010).
- Jansen van Galen, J., *De gouden jaren van het linkse levensgevoel. Het verhaal van Vrij Nederland* (Amsterdam, 2016).
- Jong, L. de, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, deel 7, mei '43-juni '44* (Den Haag, 1976).
- Kaal, H., *Het hoofd van de stad. Amsterdam en zijn burgemeester tijdens het Interbellum* (Amsterdam, 2008).
- Keizer, M. de, *De gijzelaars van Sint-Michiëlsgestel. Een elite-beraad in oorlogstijd* (Alphen aan den Rijn, 1979).
- Kennedy, J. C., *Nieuw Babylon in aanbouw. Nederland in de jaren zestig* (Amsterdam, 1995).
- Klein, P.W. en G.N. van der Plaats (red.), *Herrijzend Nederland. Opstellen over Nederland in de periode 1945-1950* (Den Haag, 1981).
- Knegtmans, P. J., *Professoren van de stad. Het Atheneum Illustré en de Universiteit van Amsterdam 1632-1960* (Amsterdam, 2007).
- Koetsier, T. en E. Roest, *Schiëten op de maan. Gezag en verzet in Laren NH in WO II* (Laren, 2016).
- Kolfschoten, H.A.M.T., *Sprekend een burgemeester. Observaties, kenschetsen, meningen en beschouwingen van mr. H.A.M.T. Kolfschoten* (Alphen aan den Rijn, 1968).
- Kolfschoten, H.A.M.T. en L.A. Dijkmeester-de Brauw (red.), *De burgemeester en de burgemeestersvrouw* (Alphen aan den Rijn, 1966).

- Kraan-van den Burg, G., *Brandende harten. De geschiedenis van Maurits en Suze van Hall* (Kampen, 1984).
- Kuiper, Y., *Adel in Friesland. 1780-1880* (Groningen, 1993).
- Laarse, R. van der en Y. Kuiper (red.), *Beelden van de Buitenplaats. Elitevorming en notabelencultuur in Nederland in de negentiende eeuw* (Hilversum, 2005).
- Lenep, F. J. E. van, *Late regenten* (Haarlem, 1962).
- Liagre Böhl, H. de, *De bevrijding van Amsterdam. Een strijd om macht en moraal* (Zwolle, 1989).
- Liempt, A. van, *Na de bevrijding. De loodzware jaren 1945-1950* (Amsterdam, 2014).
- Lijphart, A., *Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek* (Amsterdam, 1986).
- Logtenberg, H. en M. Wiegman, *Job Cohen. Burgemeester van Nederland* (Amsterdam, 2010).
- Luykx, P. en P. Slot (red.), *Een stille revolutie. Cultuur en mentaliteit in de lange jaren vijftig* (Hilversum, 1997).
- Maas, G., *Kroniek der Februari-staking* (Amsterdam, 1961).
- Mak, G., *Een kleine geschiedenis van Amsterdam* (Amsterdam, 1994).
- Mak, G., *De levens van Jan Six* (Amsterdam, 2016).
- Mathijssen, M., *De gemaskerde eeuw* (Amsterdam, 2002).
- Meershoek, G., *Dienaren van het gezag. De Amsterdamse politie tijdens de bezetting* (Amsterdam, 1999).
- Meertens, P. J. en A. de Vries (red.), *De Nederlandse volkskarakters* (Amsterdam, 1938).
- Moes, J., *Onder aristocraten. Over hegemonie, welstand en aanzien van adel, patriciaat en andere notabelen in Nederland, 1848-1914* (Hilversum, 2012).
- Montijn, I., *Leven op stand 1890-1940* (Amsterdam, 1998).
- Montijn, I., *Naar buiten! Het verlangen naar landelijkheid in de negentiende en twintigste eeuw* (Amsterdam, 2002).
- Montijn, I., *Hoog geboren. 250 jaar adellijk leven in Nederland* (Amsterdam, 2012).
- Mulisch, H., *Bericht aan de rattenkoning* (Amsterdam, 1966).
- Nicolai, H., *De Kingma-Kroniek, of hoe een familiegeheugen meer dan tweehonderdvijftig jaar intact bleef* (Groningen, 1997).
- Otterspeer, W., *De wiekslag van hun geest. De Leidse universiteit in de negentiende eeuw* (Den Haag, 1992).
- Pareto, V., *The treatise on general sociology* (New York, 1983).
- Pas, N., *Imaazje! De verbeelding van Provo 1965-1967* (Amsterdam, 2003).
- Pas, N., *Provo! Mediafenomeen 1965-1967* (Amsterdam, 2015).
- Pels, D. (red.) *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip. Pierre Bourdieu* (Amsterdam, 1989).
- Pels, D. en H. te Velde, *Politieke stijl. Over presentatie en optreden in de politiek* (Amsterdam, 2000).
- Pikkemaat, G., *Regenten en magistraten* (Alphen a/d Rijn, 1967).
- Poelje, G. A. van, *Wilde groei of organisatie* (Alphen a/d Rijn, 1928).
- Pop, J., *Burgemeesters bijeen. Vijftig jaar NGB* (Den Haag, 2005).
- Quack, H. P. G., *Herinneringen uit de levensjaren van Mr. H. P. G. Quack 1834-1914* (Amsterdam, 1977).

- Quispel, G. C., *Hardnekkig wantrouwen. De relatie tussen blank en zwart in de vs* (Amsterdam, 2002).
- Randwijk, H. M. van, *In de schaduw van gisteren. Kroniek van het verzet 1940-1945* (Amsterdam, 1995).
- Remarque, P. H. (red.), *Slaags met de politie* (Amsterdam, 1964).
- Renders, H. en G. Voerman (red.), *Privé in de politieke biografie* (Amsterdam, 2007).
- Reve, G. K. van het, *De avonden* (Amsterdam, 1970).
- Righart, H., *De eindeloze jaren zestig. Geschiedenis van een generatieconflict* (Amsterdam, 1995).
- Rijken, K., *Van der Laan. Biografie van een burgemeester* (Amsterdam, 2016).
- Rijxman, A. C., A. C. Wertheim 1832-1897. *Een bijdrage tot zijn levensgeschiedenis* (Amsterdam, 1961).
- Roegholt, R., *Amsterdam in de 20ste eeuw, deel 2, 1945-1970* (Amsterdam, 1979).
- Roest, F. en J. Scheren, *Oorlog in de stad. Amsterdam 1939-1941* (Amsterdam, 1998).
- Rooy, P. de (red.), *Geschiedenis van Amsterdam, deel 1v. Tweestrijd om de hoofdstad 1900-2000* (Amsterdam, 2007).
- Rooy, P. de (red.), *Waakzaam in Amsterdam. Hoofdstad en politie vanaf 1275* (Amsterdam, 2011).
- Rooy, P. de, *Ons stipje op de wereldkaart. De politieke cultuur van modern Nederland* (Amsterdam, 2014).
- Rossem, M. van, *De Verenigde Staten in de twintigste eeuw* (Amsterdam, 2012).
- Rühl, F. (red.) *Wim Kan. De dagboeken 1957-1968. De radiojaren* (Amsterdam, 1988).
- Sanders, P., *Het Nationaal Steun Fonds. Bijdrage tot de geschiedenis van de financiering van het verzet 1941-1945* (Den Haag, 1960).
- Schaap, E., *Walraven van Hall. Premier van het verzet 1906-1945* (Wormer, 2006).
- Scheepen, E. van, *Universiteit op de penning. Penningen van Athenaeum Illustre en Universiteit van Amsterdam 1632-1990* (Amsterdam, 1992).
- Schijf, H., *Netwerken van een financieel-economische elite. Personele verbindingen in het Nederlandse bedrijfsleven aan het eind van de negentiende eeuw* (Amsterdam, 1993).
- Schmidt, C., *Om de eer van de familie. Het geslacht Teding van Berkhout 1500-1950. Een sociologische benadering* (Amsterdam, 1986).
- Sluysen, M. en F. Thomas, *Twaalf burgemeesters. Vijfhonderd jaar Amsterdam* (Amsterdam, 1939).
- Smit, Ch., *Omwille der billijkheid. De strijd over de invoering van de inkomstenbelasting in Nederland* (Amsterdam, 2002).
- Steen, P. van der, *Cals. Koopman in verwachtingen 1914-1971* (Amsterdam, 2004).
- Tijdsbeeld toen & nu: 150 jaar Laren 1850-2000* (Laren, 2000).
- Tijn, Th. van, *Twintig jaren Amsterdam. De maatschappelijke ontwikkeling van de hoofdstad van de jaren '50 der vorige eeuw tot 1876* (Amsterdam, 1965).
- Tijssen, H., *De dominee van de NSB. Boissevain en zijn gang van de Nederlands-hervormde kerk naar het nationaalsocialisme* (Kampen, 2009).
- Tillekens, G. (red.), *Nuchterheid en nozems. De opkomst van de jeugdcultuur in de jaren vijftig* (Muiderberg, 1990).
- Velde, H. te, *Stijlen van leiderschap. Van Thorbecke tot Den Uyl* (Amsterdam, 2002).
- Velde, H. te, *Van regentenmentaliteit tot populisme. Politieke tradities in Nederland* (Amsterdam, 2010).

- Velde, H. te, *Sprekende politiek. Redenaars en hun publiek in de parlementaire gouden eeuw* (Amsterdam, 2015).
- Veldheer, V., *Kantelend bestuur. Onderzoek naar de ontwikkeling van taken van het lokale bestuur in de periode 1851-1985* (Rijswijk, 1994).
- Verheijen, M., *Harm van Riel. Een rechtse provo* (Amsterdam, 2016)
- Vonderen, B. van, *Deftig en ondernemend. Amsterdam 1870-1910* (Amsterdam, 2013).
- Vree, F.P.I.M. van, *De Nederlandse pers en Duitsland 1930-1939. Een studie over de vorming van de publieke opinie* (Groningen, 1989).
- Vries, B.M.A. de, *Electoraat en elite. Sociale structuur en sociale mobiliteit in Amsterdam 1850-1895* (Amsterdam, 1986).
- Vries, Joh. de (red.), *Herinneringen en dagboek van E. Heldring* (Groningen, 1970).
- Vries, Joh. de, *Een eeuw vol effecten. Historische schets van de Vereniging voor de Effectenhandel en de Amsterdamse effectenbeurs 1876-1976* (Amsterdam, 1976).
- Wijne, J.S., *Stuuf Wiardi Beckman. Patriciër en sociaal-democraat* (Amsterdam, 1987).
- Withuis, J., *Erkenning. Van oorlogstrauma naar klaagcultuur* (Amsterdam, 2002).
- Withuis, J., *Weest manlijk, zijt sterk. Pim Boellaard (1903-2001), het leven van een verzetsheld* (Amsterdam, 2008).
- Withuis, J., *Juliana. Vorstin in een mannenwereld* (Amsterdam, 2016).
- Wolthekker, D. (red.), *Een keten van macht. Amsterdam en zijn burgemeesters vanaf 1850* (Amsterdam, 2006).
- Wolthekker, D., *Politiek in een handomdraai* (Amsterdam, 2003).
- Wttewaall van Stoetwegen, Ch., *Defreule vertelt* (Baarn, 1973).
- Wulp, van der, M.T., *De Nederlandse trustsector. Strafrechtelijke handhaving van financiële toezichtwetgeving betreffende trustkantoren* (Zeist, 2012).
- Zahn, E., *Regenten, rebellen en reformatoren. Een visie op Nederland en de Nederlanders* (Amsterdam, 1991).

PERIODIEKEN

Dagbladen

Algemeen Handelsblad
Amsterdamsche Courant
De Maasbode
De Telegraaf
De Tijd
De Volkskrant
De Waarheid
Gereformeerd Gezinsblad
Het Parool
Het Vrije Volk
Limburgs Dagblad
Nieuwe Rotterdamsche Courant
Nieuws van de Dag

Nieuwsblad van het Noorden
NRC Handelsblad
Trouw

Jaarboeken, tijdschriften en weekbladen

Accent
Amstelodamum
Asmodée
Avenue
Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden
BMGN. Low Countries Historical Review
De Amsterdammer
*De Gemeente. Orgaan van de Vereeniging van Sociaaldemocratische Gemeenteraads-
leden*
De Gids
De Groene Amsterdammer
De Nederlandse Gemeente
De Nieuwe Linie
De Tijd
De Vrouw en haar Huis
Economisch-Historisch Jaarboek
Elseviers Weekblad/Magazine
Folia Civitatis/Folia
Haagsche Post
Heemkunde Hattem
Jaarboek van het genootschap Amstelodamum
Leidschrift
Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
Nederland's Patriciaat
Nieuw Israëlitisch Weekblad
Ons Amsterdam
Raad en Daad
Stedelijk Jaarverslag Amsterdam
Vrij Nederland

Digitale bronnen

www.albumacademicum.uva.nl
www.amsterdam.nl
www.amsterdam.nl/stadsarchief
<http://bioguide.congress.gov/>
www.dbnl.org
www.delpher.nl
www.facebook.com
http://geoelections.free.fr/USA/elec_comtes/1928.htm

www.heraldischedatabank.nl
<https://www.measuringworth.com/ppowerus/>
www.npogeschiedenis.nl
www.parlement.com
<http://resources.huygens.knaw.nl/>
www.socialhistory.org/nl
www.statengeneraaldigitaal.nl
www.verkiezingsuitslagen.nl

PERSOONSREGISTER*

- A
Aalst, Karel van 379
Aantjes, Willem 304
Ailly, Arnold 9, 141, 173-179, 185, 190-192, 195, 210, 211, 217, 231, 238, 310, 312, 328, 331, 336, 339, 347, 377, 379
Ailly-Fritz, Anna d' 173, 177, 192, 379
Algera, Jacob 216, 217
Andel Gzn., Jan van 392
Anneveldt, Evert Jan 392
Asser, Tobias 81
- B
Bakker, Marcus 280, 281
Baljeu, Joost 308
Banning, Willem 161
Barents, Jan 191, 222, 223
Barth, Marleen 396
Beatrix, prinses 257, 258, 260, 264, 266, 271, 275, 306
Beernink, Henk 280, 288, 291, 296, 301, 304, 307, 310, 312, 316
Bekkers, Wilhelmus 268
Berger, Jan 395
Bergh, Rob van den 176, 235
Blankers, Anne-Wil 29
Blécourt, Lucas de 244
- Bloemendal, Philip 219, 220
Bloothoofd-Kraan, Jopie 175
Blücher, Gebhard von 87
Boer, Feike de 154
Böhmcker, Hans 136
Boissevain
Charles 44, 53, 55
Gideon 149
Hester 28, 44, 56, 68
Jan Karel 148
Louis 149
Walraven 53, 120, 126, 128, 147
Wilhelm Theodor 96
- Böll, Heinrich 207
Bont, Harmen de 266
Boot, Cornelis 40
Boot, Joost 272, 331, 333
Bootsma, J. 302
Bot, Jacques 221
Broens, Jan 51
Bouwman, Mies 268-273, 277, 279, 330
Brautigam, Gerda 266
Bronkhorst, Peter 387
Bruggeman, Hans 240, 241, 302, 389
Bruggen, Carry van 125
Buikhuisen, Wouter 273
Buskes, J. J. 260
Buil, Tine van 203
- C
Calkoen, Hendrik Joan 20, 48
Cals, Jo 224, 263-265, 267, 281, 286, 296, 306, 389
Campert, Remco 245
Carmiggelt, Simon 260, 262
Claus, prins 258, 259, 263, 264, 266, 271
Corbett, Cicely 361
Corbett Ashby, Margery 72, 361
Cort van der Linden, Pieter 87
Cox, Gerard 286
- D
Daalder, Hans 18, 260
Delprat, Daniël 208, 218, 233, 306
Diepenbrock, familie 96
Dijkhuizen, Guus 306
Donkersloot, Nico 180, 208, 300
Doolaard, A. den 268
Drees, Willem 15-17, 152, 167, 168, 172, 185, 224, 268, 319, 374
Dufour, Raymond 158, 374
Duijs, Sara 253, 387
Dussen, Jan van der 392

- Duijn, Roel van 246, 247, 254
- Dutilh, Jacques 120
- E
- Eeghen, Willem van 98
- Eesteren, Cornelis van 175
- Eindhoven, Louis 130
- Elsenburg, Thomas 235
- Enschede, Christiaan 284, 292
- Epen, Didericus van 43
- F
- Filippo, Abraham 137
- Funke, George
Lodewijk 82, 96
- Funke, Paul Alexander 144, 150
- G
- Gasteren, Louis van 269
- Gaulle, Charles de 220, 396
- Geertsema, Molly 303
- Gennep, Rob van 269
- Gerbrandy, Pieter
Sjoerds 114, 115, 145, 191
- Geyl, Pieter 82, 202
- Gilse, Dirk van 392
- Goedhart, Frans 191
- Goes van Naters,
Marinus van der 87, 161, 173
- Goethe, Johann
Wolfgang von 60
- Groot, Paul de 220
- Grootveld, Robert
Jasper 246, 247
- Grunwald, Dolf 274
- Gunning, Christiaan
Pieter 77-79
- H
- Hall, van
Aad 29, 350
Aat *passim*
Adriaan 27
Anne Maurits 10, 29, 73
Beppo 28, 29, 55, 68, 69, 72, 111, 158, 305
Deanna 29, 116, 204, 205, 350
Dea 28, 55, 64, 68, 71, 83, 116, 250
Eylard 28
Floor 28, 55, 68, 69, 72, 77, 78, 85, 86, 89, 99, 124, 322
Floris Adriaan 10, 12, 19, 27, 44, 189, 202, 219
Floris Allertzoon 27
Frits 73, 134, 136, 148, 327
Helena 44, 63
Hermannus
Christiaan 27
Hester 28, 56, 68, 135
Hilda 134
Jacob Nicolaas 27, 44, 394
Jan 44, 56, 354
Marleen 108, 204, 350
Maurits Cornelis 22, 27-29, 31, 43, 44, 47-53, 55, 65, 67, 309, 375, 394
Mia 28, 53, 54, 64, 68, 70, 131, 305
Nelleke 28, 63, 64, 68, 70
Sonja 229
Suzy (Suzelène) 28, 68, 71, 73, 78, 83
Theodora 116
Vera 28, 68, 71, 250, 305
Walraven (Wallie of Wally) 11, 27, 28, 68-70, 99, 107, 111, 131, 133, 134, 136, 137, 139, 143, 148, 150, 151, 158, 163, 191, 253, 261, 305, 324, 325, 327, 344, 345, 350, 372
- Hall-Boissevain,
Petronella (Nella of Nel) van 28, 53, 62
- Hall-de Bode, Caro van 73
- Hall-Cremer Eindhoven,
Debora van 28, 50-52, 55, 67, 68
- Hall-den Tex, Tilly van 70, 261, 305
- Hall-Panhuys, Betty van 72
- Hartsuiker, Jan 241, 242, 255, 256
- Hekking, Gérard 71
- Heuvel, André van den 29
- Hitler, Adolf 118, 122, 123, 125
- Hofland, Henk 171, 267, 386
- Hofland, Peter 22, 39
- Hofstra, Henk 218
- Hoogenboom, P. J. P. 211, 212, 256, 270
- Hopperus Buma, Wieta 70
- Houwing, Johannes 63
- Hoving, Marijke 260
- Hoving, Sieto 260
- Huizinga
Jimmy 107, 366
- Johan 107
- Hull, Goos van 't 176, 216, 235, 395
- I
- Idenburg, Philip 182, 186
- Iongh, Jane de 205, 381
- Irene, prinses 257, 388

- J
 Jager, Tjalle 279
 Jansen, Abraham 380
 Jaurès, Jean 163
 Joekes, Dolf 120
 Jong, Loe de 257, 258, 262
 Jong, Piet 285
 Jong, Piet de 281, 282, 288, 290-292, 295, 298, 301, 343, 388
 Juliana, koningin/prinses 91, 177, 179, 205, 263
- K
 Kaasjager, Hendrik 176
 Kan, Wim 157, 193
 Kant, Immanuel 60
 Kapteyn, Paul 191
 Karnebeek, Maurits van 181
 Kastelein, Dirk 234
 Kean
 Hamilton Fish 101, 104
 Robert Winthrop 97, 98, 101
 Keppler, Arie 197, 198
 Kieft, Johan van de 168
 Kleijn, Antoine 200, 317
 Klompé, Marga 15, 206
 Knap, Henri 150, 323
 Koekoek, Hendrik 275
 Koets, Peter John 235, 301, 302
 Kohnstamm
 Max 161, 180-182, 378
 Philip 222
 Kolschoten, Hans 177, 185-188, 203, 253, 335, 378
 Koole, Reinier 164
 Koppejan, Andries 285
 Koster, Koojsje 387
 Kranenburg, Ferdinand 278
- Kriek-Overmeijer, Ada 341
 Kruijjer, Gerard 223
 Kuin, Pieter 181
- L
 Labouchere, Ernest Samuel 164
 Lages, Willy 311, 388
 Lairesse, Gerard de 50
 Lankhorst, Henk 280
 Lennep, van Emiel 181
 Frans 155
 Liefstinck, Pieter 162, 168, 181
 Linthorst Homan, Hans 130
 Logteren, Jan van 50
 Luns, Jozef 186, 240, 268, 318
- M
 Maenen, Jan 187
 Mann, Thomas 207
 Marez Oyens, Adriaan Deodatus de 164
 Marez Oyens, Gerard Hendrik de 164
 Marez Oyens, Gerrit de 98
 Margriet, prinses 260
 Mastenbroek, Jan 269, 270
 Mauve, Anton 124
 Mellema, Jur 289, 303
 Middelburg, Hans 186
 Middelhuis, Toon 392
 Mierlo, Hans van 289, 290
 Mijksenaar, Pieter 219
 Milikowski, Herman 273, 390
 Miranda, Monne de 176
 Moes, Wally 124
- Molen, Hindrik Jans van der 210-213, 241, 255, 279-283, 285-287, 289, 291, 306, 307, 313, 333
 Monchy, René de 58
 Moucheron, Frederik de 50
 Mug, Pelle 320, 396
 Mulisch, Harry 250, 251, 310
 Muller, Gerard 96
 Mussert, Anton 119
- N
 Nederhorst, Gerard 280
 Neuhuys, Albert 124
 Nijhoff, Loudi 81
 Maria (Zus) 81
 Martinus 81, 125, 157
 Paulus 81, 156
 Wouter 81, 381
 Nijhoff-Funke, Georgine 156
- O
 Oud, Pieter 173, 187
 Out, Dirk 98
- P
 Patijn, Connie 181
 Pierson, Nicolaas 52
 Poelje, Gerrit van 197, 198
 Pola, Alexander 220
 Polak, Carel 288, 291
 Henri 195
 Johan 78, 269
 Wim 14, 203, 235, 310
 Polak-van 't Kruijs, Jo 203
 Posthumus, Nico 222
 Presser, Jacques 203, 257, 388

- Prinsen, Max 179-182,
188, 236, 238, 239
Provó Kluit, Hendrik 40
- Q
Quay, Jan de 130
- R
Randwijk, Henk van 148
Ranitz, Coen de 253
Renesse, Henri van 247,
287
Reve, Gerard (van het)
245
Rhijn, Aart van 120
Riel, Harm van 58, 292,
305
Ritter, Cornelis W. 141,
142, 279
Rivière, René van de 166
Röell, Joan 181
Röes, Paul 71
Roland Holst, Adriaan
125
Roland Holst-van der
Schalk, Henriëtte 125
Rollier, Auguste 76
Romein, Jan 14, 222
Roolvink, Bauke 280
Roos, Ab de 176, 194, 235,
374
Rossen, Th. 302
Rost van Tonningen,
Meinoud 11, 142, 345
Ruys de Beerenbrouck,
Charles 117
- S
Sajet, Ben 194
Samkalden, Ivo 27, 270,
278, 285, 287, 311-314,
324, 325, 336, 337
Samkalden-Meijers,
Olga 337
Schaft, Hannie 148
Schamhardt, Henk 392
Scheeps, Johan 186, 232,
234
Schermehorn, Wim
152, 162
Schimmelpennink,
Luud 254, 302
Schip, Wim van het 302
Schmelzer, Norbert 267,
280, 304
Schokking,
Frans 185, 376
Wim 180, 374
Schuyt, Felice 387
Seegers, Leen 225, 237,
302, 303, 308, 337
Seyss-Inquart, Arthur
145, 151
Slothouwer, Dirk
Frederik 57
Smallenbroek, Jan 265,
266, 270, 278, 279,
281, 285, 287, 307, 392
Smit, Joke 207
Staphorst, Klaas 276
Steigenga, Willem 223,
384
Stikker, Dirk 181
Stolk, Rob 246, 387
Stolk-Duijs, Sara 253,
287
Strijd, Krijn 241
Struycken, Teun 179,
180, 185-187, 287, 385
Suurhoff, Ko 186, 264
Suys, Joseph 222, 223
- T
Telders, Ben 87
Tellegen, Jan Willem
196, 197, 385, 388
Tets van Goudriaan,
Dirk 87
Thijn, Ed van 14, 203,
235, 275, 283, 301, 313
Thomassen, Wim 169,
268
- Tienhoven, Gijsbert van
44, 63, 67, 388
Tijn, Joop van 40, 296
Timp, Leen 268
Tinbergen, Jan 190
Toxopeus, Edzo 230-
234, 236-239, 242,
279, 280, 289, 334
Troelstra, Pieter Jelles
163
Trotski, Leon 163
Tuynman, Hans 387
- U
Uyl, Joop den 176, 224,
235, 289, 303, 311
- V
Valkhoff, Johan 225
Veen, Gerrit Jan van der
134, 148
Velde, Jonas van der 15,
18, 19, 45, 176, 349, 350
Vening Meinesz, Sjoerd
44, 353
Verdam, Koos 285, 287,
290, 392
Versteeg, Hendrik 127
Verwey-Jonker, Hilda
206, 382
Vlugt, Willem de 14, 80,
117, 126, 136
Voeten, Bert 260
Vonk, Corry 157
Voomborgh, Dirk Jan
164
Vos, Hein 190, 304, 305,
315
Vos van Steenwijk, de
Jaap 217
Reint Hendrik 87, 178
Voûte, Edward 136
Vredeling, Henk 396
Vries, de
Bernhard 254, 387
Teun 260

Vriesland, Victor van 125	Weggelaar, Jan 277	Wilhelmina, koningin 152, 180, 263
Vrijman, Jan 172, 244	Wellesley, Arthur 87	Willem 11, koning 12, 87, 189
W	Wertheim, Abraham 203	Wolkers, Jan 269
Wagenvoort, C. A. 391	Wiardi Beckman, Stuuf 120, 163	Wttewaall van Stoetwegen, Christine 142
Wal, Gerrit van der 181	Wibaut, Floor 63, 118, 176, 197, 232	Z
Walsum, Gerard van 169, 188, 227, 228, 251, 253, 333, 341, 378	Wigbold, Herman 269, 298	Zaaijer, Hendrik de 209
Waterschoot van der Gracht, Gisèle van 177, 377	Wijck, Frans van 239, 374	Zandt, Pieter 187
Weerlee, Duco van 387	Wilde, Aaltje de 27	Zeldenrust, J. 391
Weetering, Irène van de 254, 387	Wilde, Bob de 302	Zijlstra, Jelle 186, 286, 288, 296

* Omdat zij de hoofdpersonen van dit boek zijn, zijn Gijs van Hall en Emma van Hall-Nijhoff niet opgenomen in dit personenregister. Hun familieleden wel. Doordat sommige voornamen in elke generatie Van Hall opnieuw worden gebruikt, worden met sommige voornamen verschillende personen bedoeld.

In de tekst en de noten genoemde auteurs zijn niet in het register opgenomen.

